

Міністерство освіти і науки України Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студентки Кукіль Дарини Володимирівни

академічної групи 035М-24з-1-ЕТФ

(шифр)

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська» на тему: Англійська термінологія ветеринарії: структурно-семантичний та перекладацький аспекти

English Terminology of Veterinary Medicine: Structural-Semantic and Translational Aspects

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	к.філол.н., доц. Висоцька Т.М.	90	відмінно	

Рецензент	к.філол.н., доц. Павленко Л.В.	90	відмінно	
-----------	-----------------------------------	----	----------	--

Нормоконтролер	к.філол.н., доц. Москаленко Н.О.	90	відмінно	
----------------	-------------------------------------	----	----------	--

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри перекладу
_____Висоцька Т.М.
«_____»_____2025 року

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу ступеню магістр

студентці Кукіль Дарині Володимирівні академічної групи 035М–24з–1–ЕТФ
(прізвище та ініціали) (шифр)

Напряму 035 Філологія

за освітньо–професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська».

на тему Англійська термінологія ветеринарії: структурно–семантичний та перекладацький аспекти

English Terminology of Veterinary Medicine: Structural-Semantic and Translational Aspects
затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 1164/с від 13.10.2025

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Проаналізувати теоретичні засади термінологічного дослідження	13.10.2025
Розділ 2	Визначити, описати, проаналізувати структурні, семантичні та перекладацькі особливості англійської термінології ветеринарії	30.11.2025

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Висоцька Т.М.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 05.06.2025

Дата подання до екзаменаційної комісії

15.12.2025

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Кукіль Д.В.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 85 с., 74 джерел.

Об'єкт дослідження: терміни ветеринарної медицини.

Предмет дослідження: структурно–семантичні та перекладацькі особливості термінів ветеринарної медицини.

Мета кваліфікаційної роботи: полягає в аналізі англійської ветеринарної термінології з огляду на її структурні, семантичні та перекладацькі особливості.

Методи дослідження: описовий метод, метод компонентного аналізу, порівняльно–зіставний метод.

У теоретичній частині досліджуються поняття терміну, термінології, ознак терміну, способи термінотворення в англійській мові, сучасні класифікації термінів, висвітлені проблеми перекладу термінологічних одиниць.

У практичній частині розглядаються англійські терміни ветеринарної медицини, їх різні класифікації, способи творення, семантичні особливості, перекладацькі техніки та способи перекладу на українську мову.

Теоретична новизна роботи полягає в поглибленні та закріпленні знань щодо розгляду поняття терміну з точки зору фундаментальної одиниці будь-якої професійної діяльності.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження при вивченні походження, структурно–семантичних особливостей термінів ветеринарної медицини, застосуванні тих чи інших перекладацьких технік для відтворення термінів українською мовою. Ці знання стануть в нагоді, в тому числі, студентам ветеринарних факультетів та практикуючим лікарям, які володіють англійською мовою та цікавляться міжнародними професійними виданнями.

Ключові слова: ТЕРМІН, ТЕРМІН ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ, ВЕТЕРИНАРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ, СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ, СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТЕХНІКИ.

SUMMARY

Diploma paper: 85 p., 74 sources.

The object of the study: English veterinary terminology.

The aim of the research: is to analyze English veterinary terminology with regard to its structural, semantic and translational characteristics, to identify the strategies of rendering veterinary terminological units into Ukrainian.

Research methods: descriptive method, method of component analysis, comparative-contrastive method.

The theoretical section deals with the analysis of term and terminology definitions, main characteristics of the terms in modern linguistics, methods of term-building, current classifications of terminological units and its translational problems.

The practical section represents English veterinary terms, its various classifications, term-building, semantic peculiarities, translation techniques and difficulties of rendering into Ukrainian.

The theoretical novelty of the research lies in its contribution to deepening and consolidating knowledge regarding the concept of the term as a fundamental unit of any professional area.

The practical significance of the work consists in the possibility of using the research results when studying the origin and structural–semantic peculiarities of veterinary terms, as well as in applying various translation techniques to render ones into Ukrainian. This knowledge will be useful for students of veterinary faculties and practicing veterinarians who speak English and are interested in international professional publications.

Keywords: TERM, VETERINARY MEDICINE TERM, VETERINARY TERMINOLOGY, STRUCTURAL PECULIARITIES, SEMANTIC CLASSIFICATION, TRANSLATION TECHNIQUES.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Визначення поняття терміну, термінології та ознак терміну у сучасному мовознавстві.....	6
1.2. Основні способи термінотворення в англійській мові.....	14
1.3. Сучасні класифікації термінологічних одиниць.....	21
1.4. Проблеми перекладу термінів.....	31
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНІ, СЕМАНТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	40
2.1. Ветеринарія як сучасна галузь знань з розгалуженою термінологічною системою.....	40
2.2. Структурні типи англійських ветеринарних термінів.....	45
2.3. Семантична класифікація термінів ветеринарії.....	53
2.4. Основні проблеми перекладу ветеринарних термінів та способи їх подолання.....	57
Висновки до розділу 2.....	66
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Стрімкий розвиток та вдосконалення наукового знання зумовлює появу великої кількості термінів, у яких зафіксована наукова інформація. Прогрес науки, формування і розвиток нових предметних галузей, терміносистем, неминуче відбиваються на спеціальних лексичних одиницях, які розглядаються як результат діяльності фахівця та семіотичного розвитку будь-якої науки. У зв'язку з цим стає актуальним вивчення терміносистеми як універсального засобу отримання, зберігання й репрезентації будь-якого знання, у тому числі й ветеринарної медицини. У сучасному світі, де представники різних професій обмінюються своїм професійним досвідом, англійська мова використовується як основна у галузі ветеринарної медицини. Цей чинник зумовлює вивчення англійської ветеринарної термінології, яка ще не ставала предметом спеціального аналізу. Саме тому магістерську роботу присвячено дослідженню англійських ветеринарних термінів, які відображають спеціальні знання у цій сфері. Будучи однією з найдавніших сфер людської діяльності, ветеринарна термінологія неодноразово ставала об'єктом уваги лінгвістів. Фаховою ветеринарною термінологією займалося чимало українських та зарубіжних науковців.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена дослідженнями певних труднощ, які виникають при перекладі ветеринарних термінів.

Об'єкт дослідження – терміни ветеринарної медицини.

Предмет дослідження їх структурно–семантичні та перекладацькі особливості.

Мета дослідження – проаналізувати англійську ветеринарну термінологію з огляду на її структурні, семантичні та перекладацькі особливості.

Завдання, що уможливають реалізацію поставленої мети, полягають у такому:

1. Визначити робочі поняття дослідження: «термін», «термінологія», «ветеринарний термін», «ветеринарна термінологія».
2. Охарактеризувати основні властивості та ознаки термінів.

3. Визначити основні способи творення ветеринарних термінів в англійській мові.

4. Навести семантичну класифікацію ветеринарних термінів.

5. Визначити основні проблеми перекладу англійських ветеринарних термінів та способи їх подолання.

Методи й прийоми дослідження. У магістерській роботі застосовано комплекс методів і прийомів дослідження, що забезпечують аналіз англійської ветеринарної термінології. Основними є **описовий метод** для систематизації термінів та визначення їхніх структурних і семантичних характеристик, **метод компонентного аналізу** для виявлення змістових елементів термінологічних одиниць та встановлення типів семантичних відношень, а також **структурно-семантичний аналіз** для класифікації термінів за моделями словотворення та семантичними параметрами. Використано **порівняльно-зіставний метод** для встановлення відповідностей та відмінностей між англійськими термінами та їх українськими еквівалентами.

Матеріалом дослідження стали двісті сімнадцять англійських термінів ветеринарної медицини, обраних методом суцільної вибірки з підручників та наукових статей, що дозволяє визначити основні структурно–семантичні характеристики та перекладознавчі особливості англійської ветеринарної термінології, встановити її місце у загальній терміносистемі ветеринарної медицини та з'ясувати закономірності передачі цих одиниць українською мовою.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Апробація роботи.

Наукове дослідження було апробоване шляхом участі у III Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії, перспективи та сталий розвиток» Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» з публікацією тез у збірнику та доповіддю «Difficulties in translating veterinary terminology» (Дніпро, 2025).

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Визначення поняття терміну, термінології та ознак терміну у сучасному мовознавстві

Визначальною ознакою науково–технічної літератури є наявність великої кількості спеціалізованих лексичних одиниць. Визначення поняття терміна є актуальним завданням сучасної лінгвістики. Дефініцію терміна, як й більшості мовних явищ, досить важко визначити. Однак цей процес є важливим для того, щоб виявити його характеристики, проаналізувати структурні особливості та тенденції формування сучасних термінологічних номінацій.

Науково–технічна термінологія приваблює увагу багатьох дослідників, зокрема аналіз процесів термінотворення в різних галузях науки й техніки можна знайти у працях А.С. Д'якова та Т.Р. Кияка, А.В. Ліпінської, Л.О. Симоненка, О.Р. Микитюка, Т.Й. Лещука, О. Д. Пономарова, М.П. Кочергана, М.С. Зарицького, О.І. Дуди тощо. Більш детальний перекладацький аспект дослідження висвітлено у мовознавців: Н.В. Захарової, Л.В. Рогача (семантична основа терміносистеми української та англійської мов), В.В. Марченко (лексичні інновації у терміносистемі науково–технічного дискурсу), Т.В. Михайлової (семантичні відношення у науково–технічній термінології) тощо.

Процес появи фахової термінології досить швидкий, однак, інформація накопичується швидше, ніж встигає бути оброблена, а узагальнені знання щодо структурних особливостей термінологічної одиниці не дають вичерпного розуміння тенденцій формування та методів перекладу у різних галузях та контекстах.

Попри наявність відповідних досліджень що стосуються термінів, можна зробити висновок, що науковці не встигають розглянути всю існуючу термінологію та її аспекти, чим пояснюється відсутність актуальних досліджень особливостей перекладу термінів науково–технічної літератури. Концепція, яку відображає термін,

часто вважається ключовим фактором його диференціації від інших лексичних одиниць у тексті.

Аналіз лінгвістичних досліджень українських вчених показав, що існують багато різних дефініцій терміна. Різноманіття дефініцій зумовлено визначенням ознак терміна як лексичного явища, тому проаналізувавши праці дослідників можна виявити різні підходи до формування поняття термін. З появою досліджень термінології науковці гостро ставили питання дослідження відмінностей між термінологією та загальноповживаною лексикою, оскільки межа між ними часом розмита.

На думку Т. Р. Кияка істотна різниця у формі та змісті між словами загальної та термінологічної лексики відсутня [11, 18]. Вивчаючи положення терміна у термінологічній системі, науковці визначають його приналежність перш за все до загального класу лексичних одиниць, а лише потім зосереджують увагу на наявності специфічної характеристики, що не відповідає загальній.

З точки зору А.В. Крижанівської, терміном може називатися та лексична одиниця, що називає спеціальне поняття, а загальноповживана лексика може використовуватися у неспеціалізованому контексті з різним значенням [26].

Однак, як відомо, слова чи терміни, які зазвичай використовуються для позначення конкретних понять у спеціальній галузі, можуть мати інше, загальноповживане значення в інших сферах комунікації.

Про обов'язкову приналежність терміна до специфічної галузі згадує також Є.Ф. Скороходько. На його думку, термін є словом або усталеним словосполученням, що функціонує для вираження спеціального поняття науки й техніки або іншої галузі людської діяльності, термін має дефініцію, що надає ознаки цього поняття і ці ознаки є релевантними для визначеної галузі [44]. З цього випливає, що по-перше термін повинен мати чітко визначену дефініцію. По-друге, терміну властива системність, приналежність до певної терміносистеми спеціальної галузі знань.

Згідно з тлумачним словником української мови «термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої–небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [38].

За цим визначенням серед характерних ознак терміна зазначаються системність, оскільки мова йде про приналежність до певної системи мови, а також точність, що описана як чітка окресленість значення поняття, яке цей термін позначає. Визначення самого поняття «термін» є не простим завданням для будь – якого дослідника через потребу визначення його основних критеріїв. Це пояснюється тим, що саме від того, які критерії будуть обрані визначальними, залежить яке визначення сформує дослідник у своїй науковій праці.

О.Д. Пономарів надає ґрунтовніше визначення. «Термін – одиниця історично–сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом чи словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови та підпорядковується законам» [37].

До наявних ознак він додає підпорядкованість правилам і нормам мови, а також відповідність внутрішній структурі мови та вписування терміна в лексичний і стилістичний склад конкретної мови.

У визначенні, запропонованому А.С. Д'яковим, можна сформулювати низку ознак терміна, серед яких інформативність, однозначність, точність та експресивна нейтральність. На його думку «термін – це окреме слово або словосполучення, що означає професійне поняття та співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання, що разом з іншими словами та словосполученнями утворюють замкнуту систему, котрій характерні: висока інформативність, однозначність, точність, експресивна нейтральність» [11].

М.С. Зарицький стверджує, що термін – ідеалізована знакова модель певного об'єкта дійсності, який може бути представлений мовно–словесною одиницею, словом або словосполученням. Термін науково–технічної галузі повинен відповідати

таким вимогам, як: співвіднесеність з логіко–понятійною сферою, однозначність, складник замкненої системи, відсутність емоційноекспресивного компонента» [14].

У спільній праці А.В. Крижанівської, Л.О. Симоненка, Т.І. Панька, термін – це одиниця мови, покликана виражати поняття науки, техніки та інших спеціальних галузей, яка є невід’ємною частиною лексичної системи природної мови, що сприяє виконанню її пізнавально–інформативної функції, пов’язаної з фіксуванням і збереженням нагромаджених людством знань» [26].

Тоді як Р.М. Лучицький не погоджується з ідеєю однозначності та визначає схильність терміна до полісемії. На його думку, під терміном розуміється слово або словосполучення, одне або декілька значень які є спеціальними. Таке розуміння терміна ґрунтується на полісемії та передбачає, що слово в одному зі своїх значень належить літературній нормі, а в іншому– одній або декільком терміносистемам» [30].

Зважаючи на деякі дефініції дослідників, виявлено контрверсійні ідеї стосовно ознак терміна.

Зокрема, мовознавці Д’яков та Зарицький описують термін як суто однозначну лексичну одиницю, що визначається контекстом, тоді як Лучицький схиляється до багатозначності та вказує на тенденцію сучасних науково–технічних термінів до полісемії [11, 14].

Таким чином, В. Марченко та Х. Шух найкраще описали, що терміни мають властивість переходити з однієї терміносистему в іншу та закріплюватись з відмінними значеннями. Терміну притаманне прагнення до однозначності в межах своєї терміносистеми, однак це не означає, що неможливо повністю усунути явище багатозначності.

Слід розділяти думку, що терміном є лексична одиниця, яка точно та влучно позначає поняття певної галузі, і вона може бути відома не лише вузькопрофільним спеціалістам певної галузі, а й представникам інших галузей, а також звичайним користувачам мови.

Отже, магістерська робота спирається на таке визначення поняття терміну – це одиниця мови, яка може бути виражена словом, або словосполученням, основним

завданням якої є означення поняття та його місця в системі інших понять, що функціонують в конкретній науковій, технічній чи іншій специфічній галузі.

Варто згадати поняття «термінологія». Будь – яка наукова та технічна галузь прагне до систематизація знань, саме це відбувається й з термінами. Деякі з них можна структурувати та систематизувати у межах однієї певної галузі. До того ж ці системи можуть взаємодіяти між собою, доповнюючи один одного. Такі системи називають «термінологією».

Термінологія – це сукупність термінів, що позначають поняття конкретної наукової чи виробничої галузі. Вона є результатом систематизації знань у межах певної наукової галузі. Зазвичай такі терміни підпорядковуються структурі, вибудованій науковцями і теоретиками цієї галузі. Термінологія проходить довгі етапи свого становлення і зазвичай кожен з них є доволі складним. Лише глибоко дослідивши історію розвитку термінології тієї чи іншої галузі можна зрозуміти як саме вона розвивалася протягом існування відповідної галузі [5]. Під час процесу створення системи термінів неможливо уникнути і запозичень. Особливо це стосується сьогодення, коли міжнародна комунікація вчених і дослідників усього світу є доволі активною, а співробітництво між фахівцями, які можуть бути з різних країн, тільки заохочується.

Незважаючи на багатогранність напрямів науково–технічного тексту, сутність поняття термін спирається на низку характерних ознак.

Серед основних ознак термінів вчені визначають системність, наявність дефініції, точність, нейтральність та незалежність від контексту, схильність до однозначності, відповідність правилам і нормам мови, емоційна нейтральність [3, 42].

На думку українського вченого Л.Б. Гаращенко, основними вимогами до терміну є:

- 1) термін має відповідати правилам української мови;
- 2) термін має належати певній системі. Він є частиною термінології певної наукової галузі. Можна зробити висновок, що без належності терміна до певної терміносистеми, він не може існувати;

3) кожен термін має надавати визначення якомусь поняттю або явищу певної наукової галузі. Це є однією з головних функцій терміна;

4) термін має бути точним та чітким, щоб відображати усі особливі властивості та характеристики об'єкта наукової сфери, до терміносистеми якої він належить; термін є однозначним словом, яке доволі чітко описує певний об'єкт або явище окремої наукової галузі. Точність зумовлює зрозумілу комунікацію у межах однієї наукової галузі. Але, за межами своєї терміносистеми, він втрачає свої властивості та може стати складовою термінології іншої сфери [7].

5) бажано, щоб термін був коротким, хоча, на думку деяких вчених, це не відповідає основній вимозі щодо точності терміну. Окрім цього, на думку деяких вчених, термін має бути не тільки коротким та лаконічним, але до того ж милозвучним [12, 38].

6) термін має бути моносемантичним, тобто мати тільки одне значення. Проте, варто зауважити, що ця вимога має виконуватися тільки в межах однієї терміносистеми. Один термін може існувати в декількох терміносистемах;

7) також не притаманна наявність синонімів. Однією з причин цьому є те, що це може заважати професійній комунікації та також засмічує мову;

8) термін має бути стилістично нейтральним. Це пояснюється доволі просто. Найчастіше терміни використовуються в професійному спілкуванні або в текстах науково – технічної літератури. Наукові та технічні праці мають бути нейтральними в стилістичному плані. Так само й терміни, які в них використовуються, не можуть бути стилістично чи емоційно забарвлені. Термін має викладати тільки визначення певного аспекту наукової термінології, до якого належить.

9) термін має бути незалежним від контексту. Значення терміну вибудовується саме системами понять наукової сфери, частиною термінології якої він є, а не від речення, в якому його вжито. Незважаючи на речення, в якому використовується певний термін, його значення завжди буде чітким та однозначним.

10) до інших вимог терміну можливо додати його вмотивованість. Це означає, що термін має бути достатньо зрозумілим, щоб не потребувати звертання до

тлумачного словника. Утім, ця вимога частіше є необов'язковою і розглядається як рекомендація для нового терміну. Терміни, чия мотивація є не очевидною, зазвичай називають «невмотивованими». Їх значення є незрозумілим і може ускладнити прочитання наукового чи технічного тексту. Водночас існують і ідеально вмотивовані терміни, які складаються зі самого слова, яке вони позначають, й певної характеристики, яка виражає це поняття [8].

Відповідно, дослідники і науковці мали створити відповідні терміни та інтегрувати їх в існуючу наукову терміносистему як загальнонаукову, так й специфічну для їх галузі дослідження.

Р. Теммерманн вказував на дві існуючі теорії взаємозв'язка між концепцією і терміном: це теорія «традиційного термінознавства» та «соціокогнітивного термінознавства» [74].

В основі першої теорії лежить твердження, що основою будь – якого терміна є поняття, яке він відображає, то друга теорія більше наголошує на соціальному і комунікативному аспекті терміна.

Основна функція терміна, відповідно цій теорії, є передача розуміння в певній технічній галузі. Термінологія розширює наші знання і поглиблює їх, але водночас вона не перекреслює попередні знання. Таким чином, термін лише поглиблює наше розуміння й сприяє кращому осягненню нашого навколишнього світу.

До будь – якого поняття в лінгвістиці існують певні особливі вимоги. Те ж можна сказати й про терміни. У науковій та технічній сферах існують також особливі умови та вимоги до термінів. Вони різняться від одного дослідника української лінгвістики до іншого. Проте деякі з цих вимог залишаються універсальними та ключовими для того, щоб звичайне слово можна було назвати повноцінним терміном [17].

Варто зазначити, що термінологія будь – якої наукової сфери є динамічною та активно розвивається. Науковий прогрес останніми десятиліттями досяг величезних успіхів, що зумовлює постійну появу нових явищ та понять всередині навіть вже сталих терміносистем. Кожен новий неологізм у певній сфері проходить довгий шлях,

перед тим як стати повноцінним терміном. Термін, незважаючи на своє тяжіння до точності, є динамічним і теж зазнає змін [16].

Оскільки теоретичне вивчення термінології стосується не тільки вивчення термінів однієї окремої галузі, але самої сутності термінології, то вона є предметом дослідження не тільки лінгвістів, але й перекладачів, лексикографів, бібліотекарів і науковців, які спеціалізуються на загальній історії науки.

Окремо можна згадати і технічних спеціалістів та науковців, які проводять регулярну стандартизацію термінів своєї галузі [25].

Треба відзначити щодо питання стандартизації термінів те, що існує бар'єр між різними культурами та народами, що ускладнює комунікацію між вченими та спеціалістами з різних частин світу. Часто, одне й те ж поняття в різних мовах може мати різне позначення. Або, слово, яке є схожим у двох мовах, може позначати різні поняття. Тому, можна зазначити, що теоретичні дослідження термінології направлені перш за все на пошук ефективних способів вирішення тих чи інших практичних проблем у межах створення термінології окремих специфічних галузей [44].

Термінологія взаємопов'язана з іншим поняття в термінознавстві – терміносистемою. Терміносистемою називають організовану сукупність термінів. Термінологія складається протягом довгого часу паралельно з процесом утворення й структуризації тієї галузі, яку ця термінологія обслуговує [42].

А.П. Загнітко вказує, що терміносистема є важливою частиною наукового розвитку. Якщо вона не є впорядкованою, то це може суттєво гальмувати науковий прогрес у цій певній науковій галузі. Це також може призвести до певних помилок у практичній діяльності [7, 13]. Тому проблема упорядкування термінології завжди залишається актуальною у будь – якій науковій діяльності.

Сама терміносистема формується не завжди з самого початку заснування певної наукової галузі, вона все одно починає утворюватися та розвиватися на певному етапі розвитку наукової сфери або знання, коли в ній вже утворилася основна наукова теорія. Під час цього процесу або терміносистема конструюється, або ж упорядковується термінологія цієї сфери. Складністю другого варіанту є те, що ця

термінологія на цьому етапі є стихійною, що може викликати певні складнощі, але з іншого боку це надає дослідникам більшої варіативності [13].

1.2 Основні способи термінотворення в англійській мові

Широко поширеним є судження, що терміни утворюються різними шляхами. Термін може бути загальноживаним словом, яке отримало нове значення. Він може змінити свою морфологічну або граматичну будову, або навіть частину мову. Також можливим є запозичення терміну з іншої лінгвістичної системи. Проте, деякі терміносистеми мають власні особливості формування своїх термінів. Так, такі галузі як біологія або медицина запозичили велику кількість своїх термінів з латинської мови.

На відмінну від загальноживаних слів, які мають безліч різних способів свого творення, терміни обмежені в своїх можливостях.

Це пов'язано з тим, що терміни є лексичними одиницями з високою організованістю та які обтяжені суворими вимогами [28].

Тому існує лише декілька поширених шляхів створення нових термінів.

За класифікацією Р. Дюбюка, існує чотири основних методи формування термінів в англійській мові.

Перший метод – це семантична заміна, яка додає нове значення загальноживаному слову.

Другий метод – морфологічна заміна, яка змінює граматичну будову слова.

Третій метод – конверсія, що змінює частину мови, щоб утворити новий термін.

Четвертий метод – запозичення термінів з іноземних мов [29].

Семантична заміна змінює значення слова, але при цьому вона не змінює її морфологічної та граматичної будови. Семантичну заміну можна поділити на адаптацію (зміна значення слова на нове, але у межах встановленого загального значення), розширення (розширення значення слова, але нове значення може мати слабкий зв'язок з основним значенням слова), утворення метафор (це процес

перенесення, під час якого слово одержує нове значення за аналогією), метонімія (це використання найменування одного предмета на інше, яке схоже на нього за спільною природою) та епонім (це перетворення власної назви на звичайний іменник). До семантичної заміни можна додати також й неологізми, тобто нові слова та вирази, які з'явилися нещодавно в термінології певної галузі, або надання нових значень словам, що вже існують у певній мові [27, 38].

Морфологічні способи утворення термінів є одним з найбільш поширених способів для формування нових термінів. Причиною цьому є те, що він є вельми продуктивним, порівнюючи з іншими шляхами. Особливо, якщо розглядати технічні терміни. При застосуванні різноманітних суфіксів й префіксів, відбувається запозичення та використання зручних інструментів з фонду загальноживаної мови. Морфологічна заміна складається з двох процесів. Цими процесами є обрізання та компоновка [22].

Процес компоновки можна розділити на такі категорії:

1. Афіксація. Це додавання суфікса або префікса до кореня слова, щоб утворити нове слово. Метод афіксації є одним з найбільш поширених і продуктивних способів утворення термінів в англійській мові. Особливо це стосується термінів – іменників, для утворення яких можна використати безліч засобів. Найчастіше в межах афіксації можна зустріти такі морфологічні зміни: суфіксальні (додавання суфіксу), префіксальні (додавання префіксу) та суфіксально – префіксальні (додавання суфіксів та префіксів) [46].

Суфіксальний метод вживається найчастіше. В ході аналізу термінів, утворених префіксальним способом, виокремлено двадцять один найбільш продуктивний префікс: *anti-*, *auto-*, *after-*, *de-*, *dis-*, *hydro-*, *im-*, *in-*, *inter-*, *ir-*, *micro-*, *mono-*, *multi-over-*, *poly-*, *post-*, *pre-*, *re-*, *self-*, *sub-*, *under-*.

У суфіксальному творенні англійських термінів беруть участь такі суфікси: – *ance/ence*, *-ate*, *-er/or*, *-ing*, *-(t)ion*, *-ity*, *-ment*, *-ness*.

Суфікси *-ance/ence* та *-ment* використовуються для творення термінів, що номінують дію чи стан. Суфіксальні іменники на позначення особи чи предмета, які виконують певну функцію, утворюються за допомогою суфіксів *-er* та *-or*.

Також можна помітити збільшення тенденції до використання саме тих префіксів, які були запозичені з латинської мови або інших іноземних мов.

Найпродуктивнішими префіксами в англійській мові можна вважати: *anti-*, *auto-*, *after-*, *de-*, *dis-*, *hydro-*, *im-*, *in-*, *inter-*, *ir-*, *micro-*, *mono-*, *multi-*, *over-*, *poly-*, *post-*, *pre-*, *re-*, *self-*, *sub-*, *under-*. Іноді слова можуть проходити декілька перетворень під час утворення нового терміну [46].

Таким чином, можна стверджувати, що суфіксальний спосіб справді широко поширений в англійській мові і активно застосовується при створенні нових термінів.

2. Складання. Це складання слова з двох або більше слів. У такому разі термін може бути написаний як два окремих слова, або як дві частини, написаних через дефіс. Щодо способу складання, то цей спосіб також можна зустріти в різних наукових працях. Утім, варто розуміти, що зовсім не всі поєднання слів у реченні можуть вважатися складеним терміном.

Окрім афіксації і складання слів, існує і ще один спосіб створення нових термінів, який має назву контамінація.

3. Контамінація. Це процес утворення слова з окремих частин інших слів. Цей спосіб отримав назву від англійського слова *contamination*, що часто перекладається як забруднення в українській мові. Утім у лінгвістиці для позначення цього шляху формування нових термінів варто застосовувати інше слово – стягнення [33].

У своїй праці «On Blendings of Synonymous or Cognate Expressions in English», Г. Бергстром описує контамінацію (стягнення) як процес злиття двох або більше подібних компонентів (наприклад, частини слова чи синтаксична конструкція) в одне єдине слово. Бергстром підкреслив важливість семантичної подібності цих вхідних компонентів. Неможливо створити нове слово, об'єднуючі різні елементи без врахування того, що саме ці елементи собою представляють [67].

Також, деякі лінгвісти надають власні визначення явищу контамінації, тим самим пропонуючи власні судження з цього питання. Контамінація є способом, який викликає активне обговорення у середовищі термінознавців і філологів загалом.

Перш за все, постає питання, чи є цей метод ефективним й продуктивним взагалі.

За дослідженням Т. Ніколаєвої, кількість контамінованих слів у тлумачних словниках протягом останніх років зросла з 2% до 7% [33].

По-друге, іншим питанням є те, наскільки часто такі слова зустрічаються в науково – технічній термінології. Так, можна прослідкувати, що частка цих слів хоч і збільшується, але не високими темпами. Утім, варто зазначити, що хоча терміни, створені шляхом контамінації не є широко розповсюдженими, деякі неологізми, які позначають явища наукового розвитку і сучасного суспільства справді створені саме цим методом.

4. Аббревіатури. Це терміни, які утворюються з початкових літер декількох слів, які промовляються кожна літера окремо.

5. Акроніми. Ці терміни також утворюються з початкових літер декількох слів, але вони промовляються як одне слово. Акроніми і аббревіатури також зустрічаються серед термінів. Варто розуміти, що ці два способи творення термінів, незважаючи на їх спорідненість, мають корінну різницю між собою.

Акронім – це слово, утворене з початкових літер певного слова або окремої фрази. Акроніми зазвичай вимовляються як звичайне слово, незважаючи на те, що кожна літера акроніма вже позначає своє конкретне слово. Акроніми споріднені з методами скорочення і стягнення (про який вже було згадано раніше). По суті, акронім скорочує складну лексичну одиницю, перетворюючи складний термін, який може бути занадто великим та важким для розуміння читача [27].

Головна ж відмінність від типових аббревіатур полягає в вимові – аббревіатура не може вимовлятися як окреме слово, на відміну від акроніму. Аббревіатури вимовляються як послідовність літер.

Зазвичай аббревіатури й акроніми зустрічаються зрідка в терміносистемах наукових галузей. Не всі терміни можуть бути скорочені в достатній мірі, щоб мати можливість й зберегти суть терміну, й бути зрозумілим читачеві.

Використання акронім і аббревіатур має бути виправданим у науково – технічному тексті.

6. Конверсія. Метод конверсії полягає в зміні частини мови та також значення самого слова. Проте, морфологічна будова слова залишається незмінною. Цей спосіб творення термінів викликає зацікавлення у сучасних лінгвістів та розглядається в багатьох наукових працях з термінознавства. Конверсія – це не тільки зручний інструмент для термінотворення, але й водночас шлях збагачення мови. Під час конверсії слово проходить через граматичну зміну, переходячи з однієї частини мови в іншу. При цьому, сама будова слова зазвичай не змінюється – вона залишається такою ж самою. Проте, через зміну частини мови, слово набуває нового значення [2]. Це дає можливість перетворювати загальноновживані слова, що вже існують в мові, в нові терміни.

В англійській мові метод конверсії є дуже розповсюдженим, на відміну від української мови. З огляду на історичний розвиток цієї мови та її тенденції до спрощення, сучасна англійська мова зробила конверсію своєю невід’ємною частиною. Сам по собі процес поширення конверсії в англійській мові почав розвиватися після ототожнення іменників й дієслів в ній. Наявність нульового закінчення також, безумовно, сприяло полегшенню процесу творення нових слів [2].

Конверсія охоплює різноманітні частини мови. Найчастіше, відбуваються перетворення з іменника на дієслово, з іменника на прикметник, з прикметника на іменник, з дієслова на іменник тощо.

Терміни, утворені за допомогою конверсії, можна поділити на:

вербалізація (створення дієслів);

2) субстантивізація (створення іменників);

3) ад’єктивізація (створення прикметників);

4) адвербалізація (створення прислівників).

Отже, конверсія – це ефективний й продуктивний спосіб для збагачення термінології наукових галузей в англійській мові.

7. Запозичення. Метод запозичення можна поділити на пряме запозичення (коли термін запозичується без жодних змін), адаптоване запозичення (коли написання та вимова терміну адаптується відповідно до вимог мови, яка його запозичує) та калькування (коли частини іншомовного слова буквально перекладаються на мову перекладу).

Розглянемо метод запозичення термінів з французької мови.

Етапи запозичення в англійському словниковому складі з французької мови:

1. Старі французькі запозичення (XII–XV ст.), обумовлені норманським завоюванням.

2. Нові французькі запозичення після XVI ст. Запозичення обумовлені економічними, політичними, культурними зв'язками з відповідними народами [19].

Причиною запозичень можна назвати те, що мова намагається уникнути явище «полісемії», тобто закріпити за запозиченим та своїм словом різні значення. Багато французьких запозичень було змінено й уподібнено відповідними латинськими словами: *dette* – *debt*; *describe* стало *describe*, *doute* – *doubt*.

Також в англійській мові є багато запозичених морфем з французької: *-tion* (*information*), *-ant* (*important*), *-ent* (*absent*), *-ance* (*arrogance*), *-ence* (*consequence*), *-ment* (*development*).

Велику групу слабо ассимільованих запозичень складають так звані пізні французькі запозичення – французькі слова, що потрапили в англійську мову після революції 1640–1660 рр. в епоху реставрації Стюартів.

Запозичення лексики є наслідком зближення націй на підґрунті економічних, політичних, наукових інтересів та культурних зв'язків. Яскравим прикладом цього можуть бути численні французькі запозичення в англійській мові. Сьогодні все більше і більше англійська мова запозичує лексичні одиниці з різних мов [30].

8. Основоскладання. Сьогодні в термінологічній сфері англійської мови відзначається зростання популярності традиційного методу створення слів — основоскладання. Це обумовлено двома основними факторами.

По–перше, розвиток наукових знань призводить до появи нових наукових дисциплін, які часто знаходяться на перетині декількох наук, і це, у свою чергу, породжує необхідність у формуванні нових, часто складних за структурою, назв.

По–друге, процес інтернаціоналізації наукової діяльності сприяє розповсюдженню використання грецько–латинських моделей словотворення, що призводить до появи таких нових термінів, як «*biogeochemistry*», «*geocryology*» та інших подібних [6, 22, 31].

Варто відзначити, що в більшості методи формування термінів в українській й англійській мовах сповідають. Але за рахунок певних серйозних відмінностей між цими двома мовами, (як, наприклад, того, що українська мова є синтетичною, а англійська мова – аналітичною), те як часто окремі методи використовується тій чи іншій мові може відрізнятися [32].

Так, наприклад, очевидним є факт того, що найбільша кількість наукових термінів сформована саме завдяки морфологічній зміні. І англійська мова, і українська часто орієнтуються саме на афіксальні методи утворення термінів, особливо використання суфіксів.

Проте, з іншого боку, в англійській мові частіше зустрічаються більш специфічні способи формування термінів. Наприклад, метод конверсії загальноживаних слів є набагато поширенішим в англійській мові через її аналітичну природу, що спрощує сам процес конвертування [35].

Контамінація також є схожим способом формування термінів. В українській мові важче знайти приклади контамінації, ніж в англійській мові (при тому, що цей метод тільки починає демонструвати свою продуктивність) [23].

Також, в українській мові буде набагато більше запозичень, ніж в англійській мові, так як чимала кількість запозичень у ній становлять не тільки слова з латини чи давньогрецької мови, наприклад, але слова з англійської мови.

1.3 Сучасні класифікації термінологічних одиниць

Лінгвістика як наука часто підпадає під класифікацію, що й відбувається із термінами. Можна прослідкувати як терміни об'єднуються в термінологію, а сама термінологія перетворюється в повноцінну терміносистему. Проте й сам термін може бути розглянутий як окрема одиниця разом зі своєю особливою класифікацією.

Слово має виключне та ключове значення в лінгвістиці. Аналізу слова як одиниці мовлення присвячено чимало дослідницьких і наукових робіт як українських, так й іноземних дослідників. Але термін не є звичайним словом у поширеному розумінні.

Термін – це дуже специфічна складова мови, яка пов'язана з професійним мовленням або науковими дослідженнями. Тому вона потребує глибокого аналізу та дослідження усіх класифікацій терміну. Термін може бути розглянутий з різних точок зору [26].

Проте, спочатку треба з'ясувати, що саме є класифікація. За академічним тлумачним словником української мови: «Класифікація – це система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями» [15]. Тобто, під час виконання класифікації певних об'єктів, відбувається їх систематизація та розподіл за якоюсь окремою ознакою. Це може бути їх розподіл за джерелом, тобто звідки саме ці слова з'являються в мові, чи поділ слів за їх морфологічною будовою.

Враховуючи, що деякі терміни навіть порушують одну з важливих ознак терміну – а саме, однозначність терміну (так як деякі терміни зустрічаються в різних наукових та технічних галузях. Тому класифікація термінів змушує звернути до себе особливу увагу. Отже, є різні класифікації термінів, як, наприклад, класифікація термінів за ступенем спеціалізації, класифікація термінів за будовою та класифікація термінів за їх формуванням.

Аналізуючи різноманітні терміни, можливо дійти висновку, що терміни не однакові за своєю спеціалізацією. Деякі терміни зустрічаються тільки в певних вузькоспеціалізованих словниках, які стосуються тільки певної галузі. Бувають також

такі терміни, які зустрічаються в різних словниках, навіть у різних наукових та технічних галузях, а є такі терміни, які взагалі зустрічаються майже в усіх наукових та технічних галузях. Таке різноманіття видів термінів може створити непорозуміння серед вчених. Отже, їх потрібно систематизувати [47].

Українська дослідниця А.Я. Коваленко пропонує власну класифікацію термінів за будовою, в якій додаються окремо ще терміни–словосполучення. Розглянемо класифікацію:

1) прості, для яких є обов'язкова наявність лише одного слова;

2) складні, для яких характерним є два слова та які пишуться як разом або через дефіс;

3) терміни–словосполучення, для яких обов'язковим є наявність декількох компонентів [21, с. 258].

Терміни–словосполучення поділяються на три типи.

Перший тип характеризується тим, що до нього відносяться терміни–словосполучення, головною частиною яких є самостійні слова, які під час окремого вживання зберігають своє першочергове значення.

Другий тип характеризується тим, що до нього відносяться терміни–словосполучення, у яких одна складова – це технічний термін, а другий відноситься загальноновживаної лексики. Компонентами цього типу можуть бути два іменники, або іменник та прикметник. Цей спосіб утворення науково–технічних термінів є більш продуктивним, ніж перший, де ці два компоненти є незалежними термінами.

Типи складних термінів розмежовується відповідно до особливостей зв'язку між його компонентами. Найбільш поширеним є зв'язок між окремим науково – технічним терміном і загальноновживаним словом.

В таких термінах поєднується або іменник з іменником, або іменник з прикметником. Іншим же поширеним типом складних термінів є поєднання двох загальноновживаних слів. У повсякденному спілкуванні ці два слова зазвичай не є специфічними термінами. Але, якщо використати їх у парі (або в групі більше ніж два слова), то вони стають такими.

Третій тип включає терміни–фрази, обидва компоненти яких є словами загальноживаної лексики, та лише поєднання цих слів є терміном. Цей спосіб утворення науково–технічних термінів непродуктивний.

Ця класифікація термінів за будовою є однією з найбільш поширених в українському термінознавстві. У кожній термінологічній системі утворюються певні групи, для яких загальною є їх приналежність до класу об'єктів або до класу процесів, властивостей тощо [21, с. 259].

А.В. Суперанська, Н.В. Подольська, Н.В. Васильєва поділяють терміни на: терміни–слова (вони виражені одним словом) та терміни–словосполучення, серед них розрізняють:

а) вільні словосполучення, де кожний з компонентів – термін, що може вступати в двосторонній зв'язок;

б) відповідні фрази, де окремі компоненти можуть не бути термінами, але в поєднанні вони утворюють термін–фразу.

Багатокомпонентні терміни, такі терміни можуть бути три–, чотири– і більше складовими, і вони представлені у значно менших кількостях [48].

Незалежно від того, що таке термін – багатокомпонентна комбінація або діє як термін–фраза або термін–слово, омонімія стосується кожного з них.

Дещо складніше знайти омонімію в одній або різних галузях для багатокомпонентних термінологічних поєднань, оскільки багатокомпонентність значно звужує значення всього терміна, обмежуючи тим самим сферу його застосування.

А.Я. Коваленко визначає структуру багатокомпонентних термінів, розрізняючи їх на основі їх складності та способу формування [21, с. 258].

1. Складні терміни утворюються з двох слів, які можуть писатися разом або через дефіс. Такі терміни часто відображають більш складні поняття чи об'єкти, що складаються з декількох елементів або характеристик.

2. Терміни–словосполучення утворюються з кількох компонентів і можуть складатися з декількох слів. Вони використовуються для детальнішого опису або визначення більш складних понять або процесів.

Також мовознавець класифікує терміни–словосполучення за їх структурою та природою компонентів [21, с. 260]. Основні типи таких термінів:

1. Словосполучення з самостійними словами: У цьому типі обидва компоненти терміна є самостійними словами, кожне з яких може використовуватися окремо і зберігати своє первісне значення.

2. Технічний термін і слово загальноживаної лексики: у цій структурі один із компонентів є спеціалізованим технічним терміном, а інший – словом зі звичайного вжитку.

3. Два компоненти – слова загальноживаної лексики: У цьому випадку обидва компоненти словосполучення є словами загальноживаної лексики, які, об'єднуючись разом, утворюють термін. Такі терміни часто використовуються у спеціалізованих галузях, але окремо слова мають звичайне значення.

Класифікація за ступенем спеціалізації поділяє терміни за однією з їх важливих ознак, а саме приналежність до термінології певної наукової галузі.

За посібником Д.В. Фурта та Л.А. Дмитрука, за ступенем спеціалізації можна виділити такі види термінів:

1) загальнонаукові терміни, тобто це терміни, які можуть зустрічатися в будь – якій науковій та технічній галузі. У деякій ситуаціях ми можемо додати до переліку загальнонаукових термінів також загальні технічні поняття, наприклад інструмент або обладнання;

2) міжгалузеві терміни – це терміни, які можуть зустрічатися в декількох споріднених галузях. Іноді спостерігається присутність однакових термінів, але в доволі різних наукових та технічних сферах;

3) вузькогалузеві терміни – це терміни, які можна зустріти тільки в межах певної галузі. Ці терміни є доволі специфічними, а знайти їх визначення можна зазвичай тільки в спеціалізованих галузевих словниках [51].

Іващишин надає наступну семантичну класифікацію англійських наукових термінів:

1. Дескриптивні терміни – це терміни, що описують властивості, стани, процеси або явищ. Зазвичай ці слова є прикметниками і прислівниками.

2. Класифікаційні терміни – терміни, що використовуються для групування об'єктів, явищ або процесів за певними характеристиками. Вони допомагають в організації та структуруванні знань в різних областях.

3. Функціональні терміни – слова, що описують роль або функцію певного об'єкта чи явища.

4. Процедурні терміни – це слова пов'язані з описом методів, процедур, алгоритмів тощо. Ці терміни важливі для визначення того, як проводяться дослідження.

5. Теоретичні терміни – терміни, що відносяться до концепцій, які важко або неможливо спостерігати безпосередньо, але які важливі для розуміння теоретичних аспектів науки.

6. Мета–мовні терміни – слова, що використовуються для обговорення самої мови науки. Такі терміни, як *"hypothesis"*, *"theory"*, або *"principle"* відносяться до цієї категорії.

7. Синтетичні терміни – це складні або похідні терміни, які об'єднують кілька концептів або властивостей, як от у медицині, "гіпертонічна серцева хвороба" об'єднує поняття високого кров'яного тиску та його впливу на серце [15].

Більш розширену класифікацію словотворчих типів термінів надають А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько [11, 25].

1) терміни – кореневі слова: а) корінна непохідна лексика; б) запозичена непохідна лексика;

2) терміни – похідні слова: а) терміни, утворені за допомогою суфіксації; б) терміни, утворені за допомогою префіксації;

3) терміни – складні слова;

4) терміни – словосполучення (складені терміни);

5) терміни – аббревіатури;

6) терміни – літерні умовні позначення;

7) терміни – символи (знаки, наприклад, математичні, хімічні, астрономічні та інші): % – *percent* – відсоток; \geq – *inequality* – нерівність; CO_2 – *carbondioxide* – вуглекислий газ.;

8) терміни – напівсимволи: β -промені, γ -промені;

9) номенклатура.

Варто зазначити, що в спілкуванні фахівців і спеціалістів певної сфери науки іноді можна спостерігати й слова, які не входять у цю класифікацію. Це особливі лексичні одиниці, які називаються професіоналізми.

Професіоналізми є словами, які не є офіційною складовою термінології тієї чи тієї галузі. Утім, ці лексичні одиниці все ж є широко поширеними серед фахівців [19]. Науковці – філологи ведуть активні дискусії щодо того, чи можна вважати ці професіоналізми складовою термінології. Так, такі одиниці мають виражене емоційне забарвлення й локальний характер, що не відповідає окремим вимогам терміну. З іншого боку ці професіоналізми справді позначають певні явище, які притаманні тільки окремим галузям.

Але, слід зазначити, що в роботі з термінами важливо також враховувати аспект хронологічного статусу лексичної одиниці. Термін перестає бути терміном, коли він втрачає свою номінативну функцію.

Це може бути результатом заміни поняття або реалії яку від позначав з часом, або і зовсім її зникнення.

За хронологічним статусом лексичної одиниці виділяють:

1) терміни–архаїзми, які були витіснені новими синонімічними поняттями;

2) терміни–історизми, пасивна лексика, яка перестала бути актуальною;

3) терміни–неологізми.

Основні відмінності між поняттями «термін» та «професіоналізм»:

–професіоналізми є ненормативною лексикою. Їх неможливо знайти в словниках і глосаріях, на відміну від термінів, які систематично упорядковуються і фіксуються в окремих термінологічних словниках;

–професіоналізми є лексичними одиницями, для яких притаманними є певна образність і емоційність. Водночас, терміни мають залишатися стилістично нейтральними;

–професіоналізми переважно зустрічаються в усному мовленні і слугують заміною офіційних термінів у професійному спілкуванні;

–з термінами певної галузі може бути знайома людина, яка не пов'язана з певною сферою. Професіоналізми ж зустрічаються лише в мовленні її фахівців.

Підсумовуючи, професіоналізми не можна віднести до класифікації термінів за ступеню спеціалізації. Професіоналізми знаходяться лише на периферії вивчення термінології і терміносистем галузі і часто не відіграють важливу роль у фаховій комунікації між представниками цієї сфери [19].

Водночас терміни є ключовою частиною діяльності кожного окремого фаху.

Іншими лексичними одиницями, які мають подібні до термінів характерні риси, але водночас не є термінами, називаються номенклатурні позначення.

За О. Павловою, «номенклатурні позначення – це символічні, умовні назви словесно–буквеної чи цифрової структури, які спеціально створюються на базі термінів денотативного типу» [34].

За своєю суттю, номенклатурні позначення називають об'єкти, що належать до певної специфічної професійної галузі. Це може бути назва техніки, обладнання чи назва інструменту. Номенклатурних позначень у наукових текстів існує так само багато, як й самих термінів. Проте, варто розуміти, що номенклатурне позначення не несе такого ж семантичного навантаження як термін. І термін, і номенклатурний знак мають одну спільну функцію – позначати певні явища і об'єкти в наукових текстах. Але вони не є однаковими. Термін є результатом наукового пізнання людини, тому він не тільки позначає предмет, але і передає його унікальні риси. Терміни є невід'ємною

частиною наукового пізнання, який допомагає встановити і підтримувати комунікацію між вченими. Водночас, номенклатурне позначення лише дає назву певного конкретного об'єкта. Він є набором абстрактних і умовних символів. Зазвичай таке позначення використовують для простоти розмежування окремих предметів без звертання до теоретичної площини. У той самий час як однією з важливих вимог до терміну є саме внутрішня вмотивованість його елементів. Враховуючи ці суттєві відмінності, номенклатурні позначення також не можуть бути частиною цієї класифікації термінів.

Польський вчений Гайда також розглядає в своїй класифікації термінів прості та складні терміни. Але він також розмежовує серед складних термінів дві підгрупи: терміни, що складаються з двох слів та терміни, що складаються з трьох або більше слів.

М.Я. Саламаха пропонує класифікувати багатокomпонентні терміни таким чином [40]:

1. За типом структури або за кількістю структурних компонентів, а саме:

а) прості, до складу яких входять два слова, одне з яких головне, а інше – залежне;

б) складні, до складу яких входить більше ніж два компоненти;

2. За морфологічною ознакою основного слова (стрижня) або за граматичними категоріями стрижневого компонента:

а) субстантивні зі стрижневим іменником;

б) ад'єктивні термінологічні словосполучення зі стрижневим прикметником чи дієприкметником;

с) дієслівні зі стрижневим дієсловом.

3. За типом сполучуваності компонентів або за синтаксичними ознаками:

а) безприйменникові;

б) прийменникові.

За В.А. Судовцевим всі англійські науково–технічні терміни відповідно до їх структури та способу утворення розділені на класи:

- 1) однослівні терміни;
- 2) складові терміни;
- 3) термінологічні словосполучення, які утворюються з прикметників та іменників;
- 4) термінологічні словосполучення, які утворюються з іменників;
- 5) термінологічні словосполучення, які утворюються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник (прикметник) + іменник;
- 6) термінологічні словосполучення, які утворюються з дієприкметників і іменників;
- 7) термінологічні словосполучення, які утворюються з групи слів, в якій герундій є головним словом;
- 8) термінологічні словосполучення, визначення яких зазвичай є іменники з прийменником або герундій;
- 9) термінологічні словосполучення, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, грають роль визначення;
- 10) термінологічні словосполучення, які утворюються з трьох компонентів: іменник + дієприкметник (прикметник) + іменник;
- 11) термінологічні прийменникові словосполучення, які утворюються та є визначенням до головного слова [48]

За В.І. Карабаном усі складні терміни та терміни–словосполучення за кількістю терміноелементів поділяються на [16, с. 383]:

- 1) однокомпонентні;
- 2) двокомпонентні;
- 3) трикомпонентні або полікомпонентні.

Перевагу мають двокомпонентні, утворені за допомогою іменника в поєднанні з іншою частиною мови.

Для англійських науково–технічних багатоконпонентних термінів характерними є наступні моделі творення:

- 1) N + N;

- 2) Adj.+N;
- 3) Part.I+N;
- 4) багатокomпонентні атрибутивні словосполучення;
- 5) (N + Part. I (V+ing)) + N;
- 6) (N + Part. II (V+ed)) + N;
- 7) (Adj. + Part. I (V+ing)) + N;
- 8) (Adj. + Part. II (V+ed)) + N;
- 9) (Num. + Part. II (V+ed)) + N;

За структурою компонентів терміни поділяють на такі типи [29]:

- 1) складні слова, утворені з простих основ;
- 2) складно–похідні слова;
- 3) складноскорочені слова;
- 4) лексикалізовані синтаксичні утворення.

Отже, існують багато різних класифікацій термінів за будовою. Одні розрізняють декілька різних видів складних термінів, а інша, наприклад, розглядають ще один тип термінів – термінологічні фрази. Іншою запропонованою класифікацією є класифікація термінів за їх способом утворення.

Класифікація за способом утворення зосереджується на дослідженні саме процесу створення термінів і як саме вони формуються під час процесу наукового пізнання. Ці класифікації є найбільш поширеними і актуальними в українському та англійському термінознавстві. Через бурхливий сучасний розвиток вивчення термінології як у світі, так й в межах України, вчені продовжують створювати власні класифікації чи корегувати вже існуючі.

Термінологія, як невід’ємна частина наукового дискурсу, також має декілька класифікацій в межах українського термінознавства. Це потрібно для упорядкування та систематизації знань, досягнутих у процесі теоретичного дослідження термінів. Найбільш актуальними є класифікації за ступенем спеціалізації, за будовою і способами утворення термінів.

1.4 Проблеми перекладу термінів

Під час перекладу багатокомпонентних термінів важливо враховувати, що їх не перекладають як окремі слова з однієї мови на іншу. Типовий підхід до перекладу термінів полягає в наступному: «поняття – український термін», замість «іншомовний термін – український термін». Ефективний переклад термінів вимагає від перекладача не лише знання мови, але й глибокого розуміння терміна в його комплексності, врахуванням значення всіх його компонентів [6].

Для забезпечення точності та адекватності перекладу термінів важливо мати високий рівень мовної інтуїції та глибокі знання термінології рідної мови. Повне розуміння контексту та сутності тексту виявляється ключовим елементом у перекладі будь-якого науково-технічного матеріалу. Механічне відтворення термінів без глибокого розуміння відповідних явищ та процесів, про які йдеться в оригінальному тексті, може призвести до серйозних помилок у перекладі.

Саме тому, в процесі перекладу, лінгвіст-перекладач повинен активно взаємодіяти не лише із спеціалізованою літературою відносно конкретної галузі, але й співпрацювати з фахівцями з цієї галузі. Ця взаємодія з експертами гарантує не лише точність та адекватність перекладу, але й допомагає відтворити контекст та особливості термінології у найбільш правильний і відповідальний спосіб.

Проблеми адекватного передавання термінології, специфіки її відтворення засобами іншої мови завжди цікавили перекладачів. Дослідники говорять про необхідність максимально точного відтворення змісту термінів при перекладі у зв'язку з тим, що ці одиниці слугують основними засобами кодифікації та передавання фахової інформації [4].

Можливість здійснення подібного перекладу зумовлена багатьма факторами. Це й форма та зміст самого терміна, й наявність чи відсутність еквівалентного термінологічного відповідника в мові перекладу, й контекст її застосування, і володіння перекладачем знаннями про сферу перекладу, його вміння та навички добирати правильний спосіб перекладу тієї чи іншої одиниці зі спеціальним значенням для творення адекватних текстів іншомовними засобами.

Спираючись на роботи Ю. Найди, М. Бейкера, Дж. Кетфорда [17], слід зазначити, що поняття еквівалентності є ключовим у перекладі, при цьому часто воно тлумачиться як «рівноцінність текстів оригіналу і перекладу», як «основне завдання перекладу», а в ролі синонімів наводяться поняття рівноцінності, адекватності, тотожності.

Українські вчені – філологи Колесник та Предко зазначали, що еквіваленти є постійними лексичними одиницями, які мають таке ж саме значення, що й слово у оригінальному тексті.

Оскільки основне завдання перекладача – досягнення комунікативної еквівалентності, то адекватний переклад має на увазі певний (відповідний цьому конкретному випадку) рівень еквівалентності, при цьому еквівалентний переклад далеко не завжди є адекватним. Крім того, не слід забувати, що будь-яка еквівалентність завжди умовна, тому що ступінь зближення з оригіналом залежить від багатьох факторів: від майстерності перекладача, від особливостей зіставлення мов та культур, характеру перекладних текстів тощо, а еквівалентність перекладу оригіналу можна було б визначити як редуковану відносну еквівалентність.

У ряді випадків термін «адекватність» трактується як взаємозамінний з терміном «еквівалентність», як, наприклад, у Дж. Кетфорда, що визначає перекладацьку еквівалентність (*translation equivalence*) як адекватність перекладу [17].

Таким чином, можна констатувати, що поняття «адекватність» та «еквівалентність» є взаємопов'язаними, але нетотожними. Обидва терміни мають оцінно–нормативне значення в теорії перекладу.

Під еквівалентністю розуміють «змістовну близькість текстів оригіналу та перекладу» [52]. Оскільки важливість максимального збігу між цими текстами видається очевидною, еквівалентність, зазвичай, розглядається як основна ознака й умова існування перекладу. Оскільки терміни, як правило, є носіями основної інформації у фахових текстах, точний переклад цих одиниць є обов'язковою умовою правильності перекладу подібних текстів загалом. У зв'язку з цим говорять про

формальну еквівалентність при перекладі термінів як носіїв їх денотативної інформації [58].

Адекватний переклад – це переклад, який відповідає нормам мови перекладу та є зрозумілим і наділеним правильним змістом.

Основними способами перекладу англійських термінів Л.П. Білозерська, Н.В. Возненко, С.В. Радецька вважають:

- їх передавання іншомовними термінологічними відповідниками;
- калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова чи словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови;
- транскрибування – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу;
- транслітерацію – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу;
- описовий переклад, за допомогою якого лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке дає їй пояснення або визначення;
- приблизний переклад – переклад, за якого зберігається основне значення слова, проте в мові перекладу слово відрізняється від мови оригіналу лексичним фоном;
- підбір українського відповідника [59].

Головним прийомом перекладу термінів є переклад лексичного еквівалента. Цей прийом передбачає виявлення в мові перекладу відповідного еквівалента терміна мови оригіналу. Такі терміни відіграють важливу роль при перекладі, оскільки є опорними пунктами в тексті, від яких залежить розкриття значення інших слів. За умов наявності термінологічних відповідників переклад термінів здійснюється, у першу чергу, саме за їх допомогою [50].

Чимала кількість сучасних термінів, як в англійській мові, так й в українській мові є запозиченнями. Українська мова є найбільшій помітною у цій мовній парі, бо спеціальна термінологія представлена англіцизмами, тобто термінами, які запозичені

з англійської мовами. Це значно спрощує процес пошуків еквівалентів, так як еквівалент в українській мові часто є таким самим словом, що й в англійській мові, адаптованим під вимоги української граматики й актуальні норми української мови. Проте, з іншого боку, багато мовознавців активно ведуть дискусії, щодо доцільності використання англіцизмів в українській мові, пропонуючи українській терміни – відповідники. Але, якщо використання суто українського відповідника не узгоджено в середині наукової спільноти, це може створити явище синонімії серед термінів у середині галузі, коли декілька термінів можуть бути відповідниками одного англійського терміну (чи терміну з будь – якої іншої мови). Це є неприпустимим з точки зору основних вимог до наукових термінів, так як тільки один термін має позначати одне поняття в середині наукової галузі.

Також перекладач має пам'ятати про «фальшивих друзів перекладача» (також відомі як «міжмовні омоніми»), які можуть зустрітися при перекладі термінів. Іноді, слова, які здаються зрозумілими для перекладача при дослідженні тексту, можуть мати зовсім не те очікуване значення.

Недосвідчений перекладач, який не ґрунтовно вивчає контекст використання термінів у реченнях й не уважно попередньо досліджує текст перед початком перекладу, а просто поверхово переглядає їх, ризикує не помітити наявності таких термінів і перекласти їх найпростішим шляхом, не зрозумівши суті їх використання. Це особливо часто відбувається навіть при перекладі загальнонаукових термінів, так як перекладач може зосередити свою увагу на перекладі специфічних аграрних термів.

Варто також нагадати про надзвичайну важливість попереднього перегляду тексту. Окрім того, що неуважний перекладач може пропустити при перекладі «фальшивих друзів перекладачів», він може не зрозуміти контекст використання окремих термінів, тим самим не маючи можливості адекватно їх перекласти. Це, безумовно, ускладнить процес пошуку відповідників чи обрання ефективного і точного методу при перекладі цих термінів.

Залежно від вибору варіантного відповідника у сфері їх вживання виділяють дві групи полісемантичних слів. До першої групи належать терміни, що мають різні еквіваленти в різних сферах використання одного терміна. Терміни цієї групи не становлять значних труднощів при перекладі, вони, зазвичай, подаються в термінологічних словниках із позначкою сфери їх використання.

Значну проблему становлять слова, що належать до другої групи неоднозначних термінів. Це стосується тих випадків, коли термін має кілька еквівалентів у межах однієї сфери. Словник не завжди має одне визначення терміна в певній сфері його вживання. Дуже часто перед перекладачем постає складний вибір необхідного, єдино правильного еквівалента серед декількох визначень одного слова. У такому випадку слід звертатися до контексту.

Висновки до розділу 1

Дослідивши наукову літературу, треба відмітити, що терміни, як джерело спеціальних знань завжди привертали увагу лінгвістів та науковців.

Існують різні погляди щодо визначення поняття терміну та його ознак.

Отже, термін – це особлива лексична одиниця, яка позначає певне наукове поняття та є результатом наукового пізнання людства.

Терміни є важливою складовою наукових досліджень, так як вони акумулюють знання протягом усієї загальнолюдської історії і передають їх наступним поколінням.

Основними ознаками терміну є його лаконічність, вмотивованість, деривативність, системність, точність, стислість та чіткість у висловленні, дефінітивність, змістовність, співвідносність з науковим твердженням, однозначність в межах своєї терміносистеми, відсутність синонімічного та омонімічного ряду у межах однієї терміносистеми, відсутність експресії, образності, оціночних відтінків.

Термінологія – це сукупність термінів, визначених певною спеціальною сферою людської діяльності: науки, техніки, виробництва.

Основними функціями термінів є: репрезентативна (номінація наукового поняття), сигніфікативна (семасіологічна), комунікативна (безпосередня передача знань між науковцями і спеціалістами). Також доречно виділити ще дефінітивну функцію. Додатково, слід виокремити

в термінах когнітивну або гносеологічну (термін є результатом пізнання навколишнього світу), евристичну, класифікаційну чи систематизуючу функції.

Термінознавство налічує багато різних класифікацій термінів, підставою для яких є їх різноманітні ознаки. Проте, досі не існує єдиної класифікації.

За способом утворення терміни поділяються на:

лексико–семантичні (неосемантизми, неологізми, запозичення, інтернаціоналізми);

2) морфологічні (афіксальні (суфіксальний, префіксальний, суфіксально–префіксальний, постфіксальний, флективний), безафіксний (усічення), основоскладання, скорочення (складноскорочення та аббревіації)) способи творення;

3) синтаксичні (складання термінів за допомогою комбінації вже існуючих термінів або словосполучень, що дозволяє створювати нові поняття шляхом їх об'єднання в одне ціле);

4) утворені комбінованим способом (морфолого–синтаксичне термінотворення– конверсія).

За семантичною структурою всі терміни можна поділити на:

1) однозначні (моносемантичні);

2) багатозначні (полісемантичні).

За частотою використання у текстах терміни бувають:

1) високочастотні;

2) низькочастотні.

За будовою виділяють такі терміни:

1) прості, які виражені єдиним словом;

2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс;

3) терміни–словосполучення, що складаються з декількох компонентів, кожен із яких характеризується певною будовою та конкретним способом словотвору;

- 4) складно–похідні терміни;
- 5) складноскорочені терміни;
- 6) лексикалізовані синтаксичні утворення;
- 7) терміни – похідні слова;
- 8) терміни – кореневі слова;
- 9) терміни – аббревіатури;
- 10) терміни – літерні умовні позначення;
- 11) терміни – символи (знаки, наприклад, математичні, хімічні, астрономічні та інші);
- 12) терміни – напівсимволи; номенклатурні позначення.

За денотатом або за типом поняття терміни можна поділити на:

- 1) загальнонаукові;
- 2) міжгалузеві (комп'ютерні, фізичні, радіотехнічні, пласт загальноповсякденної лексики, терміноїди, номени);
- 3) вузькогалузеві терміни (професіоналізми).

За хронологічним статусом лексичної одиниці виділяють:

- 1) терміни–архаїзми, які були витіснені новими синонімічними поняттями;
- 2) терміни–історизми, пасивна лексика, яка перестала бути актуальною;
- 3) терміни–неологізми.

За кількістю компонентів та залежно від структури терміни бувають:

- 1) однокомпонентними;
- 2) багатоконпонентними.

За критерієм мотивованості виділяють:

- 1) мотивовані терміни, які мають чітку внутрішню форму та зрозумілу етимологію;
- 2) немотивовані терміни, що не виявляють такого зв'язку (часто є запозиченнями або неологізмами).

За джерелом походження терміни класифікуються:

- 1) запозичені (етранжизми) з іноземних мов;

2) власне українські або нативні, які утворюються шляхом зміни значення слів загальної мови або через словотворення з морфем української мови (включно з калькуванням);

3) міжнародні;

4) гібридні (словосполучення, які утворені шляхом об'єднання двох або більше слів, що походять з різних мов або мають різне походження та значення, з метою створення нового, змішаного поняття).

Основними моделями творення науково–технічних термінів в англійській мові є:

1) термінологічні словосполучення, які утворюються з прикметників та іменників;

2) термінологічні словосполучення, які утворюються з іменників;

3) термінологічні словосполучення, які утворюються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник (прикметник) + іменник;

4) термінологічні словосполучення, які утворюються з дієприкметників і іменників;

5) термінологічні словосполучення, які утворюються з групи слів, в якій герундій є головним словом;

6) термінологічні словосполучення, визначення яких зазвичай є іменники з прийменником або герундій;

7) термінологічні словосполучення, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, грають роль визначення;

8) термінологічні словосполучення, які утворюються з трьох компонентів: іменник + дієприкметник (прикметник) + іменник;

9) термінологічні прийменникові словосполучення, які утворюються та є визначенням до головного слова.

Складність перекладу терміна полягає у його багатозначності, у тому, що він вимагає від перекладача знань як лінгвістичної, так і науково–технічної галузі і при цьому провідне значення має точність і зрозумілість тексту.

Основні проблеми перекладу пов'язані з насиченістю текстів термінами, явищем багатозначності у суміжних терміносистемах та значною кількістю неологізмів.

Для здійснення правильного перекладу та передачі точного змісту науково-технічного терміну перекладач має застосовувати різні прийоми та перекладацькі трансформації, в залежності від особливостей мовних одиниць оригіналу.

Наразі існує велика кількість перекладацьких трансформацій, а саме: морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні та граматичні (калькування, транскрибування, транслітерація, описовий переклад, підбір відповідника, підбір еквівалента, контекстуальна заміна, антонімічний переклад, перестановка, додавання, вилучення, семантична заміна, конкретизація, генералізація, пряме включення, компресія, розширення семантичного поля).

РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНІ, СЕМАНТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1 Ветеринарія як сучасна галузь знань з розгалуженою термінологічною системою

Ветеринарія – це галузь знань та практичної діяльності, яка займається охороною здоров'я тварин, їх лікуванням та профілактикою захворювань. Це також стосується охорони людей від спільних для тварин і людей хвороб, а також підвищення якості продукції тваринницької галузі.

Ветеринарна термінологія – це система понять, що позначають стани і процеси, що протікають в організмі тварин, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, ветеринарне обладнання, лікарські засоби тощо.

Стосовно розвитку ветеринарної термінології дослідник Ю.Г. Рожков зазначає: "У ветеринарній термінології можна спостерігати два абсолютно різних явища: дуже точно відпрацьовану, міжнародно–стандартизовану анатомічну термінологію та клінічну термінологію всіх медичних галузей, що характеризується певним термінологічним хаосом та стрімким розвитком. Основна причина цього явища – швидкий розвиток наукових знань та необхідність негайно називати нові методи, захворювання, симптоми тощо. Всі спроби уніфікації клінічної медичної термінології на міжнародному рівні до цього часу здебільшого були безуспішними."

Важливою складовою ветеринарної термінології є етимологія термінів. Більшість ветеринарних термінів є подібними в більшості мов світу, оскільки вони мають подібну етимологію – грецьку та латинську. На думку дослідника Ю. Г. Рожкова це зумовлено тим, що більшість практикуючих в античному Римі ветеринарних лікарів були греками. Тому грецька та латинська термінологія включає в себе усі основні поняття і терміни медицини.

Проте окремі терміни походять з інших мов, французької, німецької, англійської тощо. Найчастіше це відбувається шляхом запозичення з іншої мови в рідну вимовою або звучанням та написання невідомого поняття.

Українська ветеринарна термінологія, почала з'являтися у наукових працях на початку XVIII століття. На початку XX століття починають з'являтися перші наукові праці з ветеринарії з використанням термінів.

"У 1932 р. накладом крайового господарського товариства "Сільський господар" у Львові А. Моспанюк пропонує видання "Чим і як лікувати господарські тварини в наглих випадках". Також з'являються подібні посібники і на сході, зокрема: "У 1935 р. в Харкові Державне сільськогосподарське видавництво УРСР видає посібник "Колгоспникамі про першу допомогу хворим тваринам" (автор Д.Г. Кудлай)."

Також треба згадати "народну ветеринарію".

Народна ветеринарія – це сукупність народного досвіду, який використовує раціональні знання та ірраціональні уявлення з метою опанувати практичні навички лікування.

Досліджувані терміни можна розділити на такі групи в залежності від мови походження:

1. Терміни, що мають грецьке походження: *anemia, anthrax, arthritis, amylase, biopsy, bronchoscopy, colic, cystitis, dermatitis, diabetes, diagnosis, dietetics, diphtheria, endoparasite, erythrasipelas, helminthic, hypoglycemia, inflammation, infection, integument, ketosis, laminitis, leishmaniosis, leukemia, listeriosis, mastitis, myxomatosis, osteopathy, otoscope, panleukopenia, pathogen, peptidase, periostitis, pneumonia, rubella, rinderpest, salmonellosis, sensitization suture, swine erysipelas, toxoplasmosis, trichinellosis, tularaemia, tetanus, undulant fever, whooping cough, zoonosis.*

2. Терміни, що мають латинське походження: *abdomen, abomasum, antiserum, bile, bone marrow, carcass, carrier, circulatory system, donor, feces, fertilization, gallbladder, immunity, ingestion, limb, parturition, patient, plaque, pulse, rumen, ruminant, serum, spleen, structure, suture, udder, vaccine, vector, vessel, virus.*

3. Терміни, що мають змішане, греко–латинське походження: *bacterial infection* (грец. *bakterion* + лат. *infectio*), *bacteria-producing toxins* – (грец. *bakterion* + лат. *toxicum*), *hemorrhagic septicemia* (грец. *haima* + лат. *septicemia*), *infectious disease* (лат. *infectio* + грец. *nosos* — у структурі поняття), *leukocyte* – лейкоцит (грец. *leukos* + лат. *cytus/cyte*), *panleukopenia* (грец. *pan*, *leukos* + лат. *penia*), *toxoplasmosis* (грец. *toxop*, *plasma* + лат. суф. *-osis*), *trichinellosis* (грец. *trichos* + лат. суф. *-osis*), *equine infectious anaemia* (лат. *equus* + грец. *anemia*), *canine distemper virus* (лат. *canis* + грец. *diathesis/temper*), *bovine papular stomatitis* (лат. *bovinus* + грец. *stoma*), *porcine dermatitis* (лат. *porcus* + грец. *derma*), *swine erysipelas* (лат. *suinus* + грец. *erythros/pella*), *equine viral arteritis* (лат. *equus* + грец. *arteria*), *avian influenza infection* (лат. *avis* + грец. *influenza*), *osteopathy* – остеопатія (грец. *osteon* + лат. *pathia*), *parvovirus* (лат. *parvus* + лат. *virus*, але модель гібридна лат.–грец.), *vaccine-prepared serum* (лат. *vacca* + грец. суф. *-ium*), *swine dysentery* (грец. *dys-* + лат. *enteron*).

4. Терміни, що мають англійське походження: *animal husbandry*, *bleeding disorder*, *bloat*, *blood pressure*, *body temperature*, *bone meal*, *bowels*, *breeding*, *blackleg*, *cattle disease*, *clip-applying forceps*, *cloven-hoofed animals*, *cowshed*, *mane*, *dewclaw*, *dock*, *flock*, *fodder*, *foot-and-mouth disease*, *four-chambered heart*, *fowl*, *graze*, *grooming*, *growth-promoting substance*, *heart rate*, *hog cholera*, *host*, *hutch*, *lameness*, *litter*, *live-stock*, *maintenance*, *milk fever*, *paddock*, *pen*, *rack*, *ringworm*, *sheep pox*, *shipping fever*, *slaughter*, *stock-breeding*, *swelling reaction*, *treat / to treat*, *tunnel disease*, *white muscle disease*.

5. Терміни, що мають германське походження: *hock*, *hog*, *gut*.

6. Терміни, що мають французьке походження: *bowel*, *cartilage*, *delivery*, *diarrhoea*, *diphtheria*, *disease*, *dislocation*.

Терміни ветеринарної медицини характеризуються такими ознаками, як наявність одного чітко визначеного значення у межах відповідного термінологічного поля, відсутністю експресії, моносемією та системністю, співвіднесеністю зі спеціальними поняттями, стилістичною нейтральністю й суворою логічністю.

Отже, сучасна ветеринарна термінологія є результатом довгого розвитку.

За ступенем спеціалізації усі досліджувані терміни поділяються на:

- 1) загальнонаукові;
- 2) міжгалузеві;
- 3) спеціальні.

1. Прикладами загальнонаукових ветеринарних термінів є: *function, process, structure, system, diagnosis, patient, immunity, infection, inflammation, isolation, vector, vessel, donor, fertilization, peripheral, fixation clamp, demarcation, sedation, dislocation, treatment / to treat, fever, temperature (body temperature), reaction (fever-induced reaction, swelling reaction), maintenance, equipment, process spreading, agent (disease-causing agent), factor (disease-related factor)*.

2. Прикладами міжгалузевої ветеринарної термінології є такі: *abdomen, anemia, amylase, antitoxin, antiserum, bile, biopsy, blood pressure, bone marrow, circulatory system, cystitis, dehydration, dermatitis, diabetes, diphtheria, infection, pathogen, peptidase, periostitis, pneumonia, hemorrhagic septicemia, jaundice, hypoglycemia, ketosis, leukemia, lesion, osteopathy, parvovirus, pathogen, pathogen, vaccine, vaccination, virus infection, antiserum, toxoplasmosis, trichinellosis, tuberculosis, zoonosis, hemorrhage, hypoglycemia, endoparasite, inflammation, fever, anemia, immunology-related terms*.

3. Прикладами спеціальних ветеринарних термінів є: *abomasum, alimentary canal, animal husbandry, anthrax, bacterial infection, beri-beri (in cattle), blackleg, bloat, bluetongue, bovine campylobacteriosis, bovine papular stomatitis, bush sickness, canine distemper, canine hepatitis, cattle disease, chronic mastitis, chronic wasting disease, cloven-hoofed animals, colic, contagious agalactia, cowshed, dourine, duck viral enteritis, equine viral arteritis, equine influenza, erysipelas, foot-and-mouth disease, fowl cholera, fluorosis, fodder, fowl, granule (in horses), grazing, growth-promoting substance, Gumboro disease, helminthic, hog cholera, host, hutch, laminitis, leishmaniasis, listeriosis, litter, livestock, mad cow disease, Marek's disease, mastitis, measles (finnosis), milk fever, myxomatosis, Newcastle disease, omasum, paddock, panleukopenia, parvovirus, porcine dermatitis, poultry keeping, rinderpest, ringworm, rumen, ruminant, salmonellosis, sheep*

pox, shipping fever, slaughter, smallpox (in swine), sprue, suture, swine erysipelas, swine fever, swine dysentery, tapeworm, tetanus, trichinellosis, tularaemia, udder, undulant fever, vaccine-prepared serum, white muscle disease, whooping cough, virus-carrying animals.

Рисунок 2.1.

Отже, співвідношення ветеринарних термінів, розділених за мовою походження можна представити наступною діаграмою, де греко-латинське походження мають 40 % досліджуваної ветеринарної термінології, грецьке – 20 %, латинське – 17 %, терміни англійського походження складають 12 %, французького – 8 % та германського – лише 3 % (Рисунок 2.1).

За ступенем спеціалізації поділ ветеринарних термінів можна продемонструвати наступною діаграмою.

Таким чином, при дослідженні певної вибірки термінів ветеринарної медицини, виявилось, що 65 % від загальної кількості слів складають спеціальні терміни, тобто ті, які вживаються тільки у ветеринарії або тваринництві, 20 % склали загальнонаукові терміни, тобто ті слова, які використовуються у кількох споріднених науках: біології, медицині, хімії, зоології, екології та 15 % слів прийшлося на міжгалузеві термінологію, яка вживається у всіх галузях науки — біології, хімії, медицини тощо (Рисунок 2.2.). Серед спеціальних термінів 4 % склала особлива лексика ветеринарних лікарів – професіоналізми.

2.2 Структурні типи англійських ветеринарних термінів

Словотворчий аналіз клінічної ветеринарної термінології свідчить, що усі терміноелементи практичної ветеринарної діяльності поділяються на однослівні або прості та багатослівні терміни або терміни – фрази, які морфологічно можуть бути складними та складеними.

Серед досліджуваних термінів ветеринарної медицини прикладами простих (складаються з одного слова) або номінальних термінів є: *abdomen*, *abomasum*,

anemia, anthrax, antitoxine, antiserum, arthritis, amylase, bacteria, bile, biopsy, blackleg, bloat, blood, bowels, breeding, carcass, cystitis, dehydration, delivery, dermatitis, diabetes, diagnosis, diphtheria, dislocation, donor, dourine, endoparasite, equipment, erysipelas, feces, fertilization, fever, fluorosis, fodder, fowl, function, granule, grooming, gut, hock, host, hutch, hypoglycemia, immunity, infection, inflammation, infestation, integument, isolation, jaundice, ketosis, lameness, laminitis, lesion, leukemia, limb, litter, maintenance, mane, mastitis, measles, mumps, myxomatosis, omasum, osteopathy, otoscope, paddock, panleukopenia, parvovirus, patient, pathogen, peptidase, periostitis, plaque, pneumonia, process, pulse, rinderpest, ringworm, rumen, ruminant, salmonellosis, sedation, slaughter, spleen, sprue, structure, suture, system, tapeworm, tetanus, toxoplasmosis, tularaemia, udder, vector, vessel, virus, zoonosis.

Основну роль в формуванні однослівних похідних та складних клінічних термінів відіграють греко–латинські словотворчі елементи.

Терміноутворення в ветеринарії відбувається такими способами:

I. Семантична заміна – змінюється значення слова, не змінюючи його морфологічної або граматичної структури. Семантичну заміну можна поділити на кілька методів:

1. Адаптація — зміна значення слова на нове, але в межах його загальноприйнятого основного значення (приклади: *fever, lesion, injection, inflammation, therapy, immunity*).

2. Розширення — розширення значення слова, коли нове значення може мати лише слабкий зв'язок із початковим (приклади: *carrier, vector, patient, donor, host*).

3. Метафоризація — процес перенесення значення, під час якого слово набуває нового значення за аналогією (приклади: *blackleg, ringworm, mad cow disease, blue tongue*).

4. Метонімія — вживання назви одного предмета для позначення іншого, схожого або пов'язаного з ним за своєю природою (приклади: *swine fever, avian influenza, porcine dermatitis, equine influenza*).

5. Епонім — перетворення власного імені на загальну назву (приклади: *Newcastle disease, Marek's disease, Gumboro disease*).

II. Морфологічна заміна – змінюється граматична форма або частина мови слова, але при цьому зберігається його основне значення. Морфологічна заміна включає такі методи:

1. Афіксація — передбачає додавання префікса або суфікса до кореня слова для утворення нового терміна.

Серед однослівних ветеринарних термінів слід виділити такі, які є похідними та утворюються шляхом афіксації.

Для утворення ветеринарних термінів широко застосовуються префікси. Префіксальне словотворення – це приєднання префікса до основи слова. Значення всього терміна визначається за значенням терміноелементів, що входять до його складу.

В процесі термінотворення грецькі прийменники часто виступають у ролі префіксів. Префікси, крім основних значень, можуть виражати також вторинні й переносні значення. Вони суттєво не змінюють значення кореня, а лише надають йому певного відтінку або підсилюють значення слова.

Найпоширенішими грецькими префіксами у творенні простих ветеринарних термінів є:

1) *a-/an-/dys-* (позначають розлад функції, позбавлення, відсутність). Приклади: *atresia*– відсутність частини органу; *dyspepsia*– порушення травлення; *dysuria*– розлад сечовипускання; *anemia*– малокрів'я;

2) *hemi-* (позначає односторонній). Приклад: *hemiplegia*– порушення координації однієї сторони тіла;

3) *hyper-* (позначає патологічні процеси, прояви понад, вище норми). Приклад: *hyperthermia*– підвищення температури тіла;

4) *ana-* (позначає перетворення, метаболізм). Приклад: *anabolism*– біохімічне перетворення сполук в організмі тварин;

5) *anti*– (позначає проти чогось). Приклади: *antitoxine*– антитоксин; *antiserum*– антисироватка;

6) *en*–/перед губними *em*– (позначає щось, що знаходиться в порожнині тіла). Приклад: *endoparasite*– паразит, який паразитує в тонкому відділі кишечника;

7) *endo*– (позначає структури, які мають відношення до органів). Приклад: *endocardium* – внутрішня оболонка серця;

8) *epi*– (позначає на, над). Приклад: *epidermis*– поверхневий шар шкіри;

9) *mono*– (позначає один або локалізацію з однієї сторони тіла). Приклади: *monoplegia* – розлад координації рухів з однієї сторони тіла.

Латинські префікси також беруть участь у творенні ветеринарних термінів:

1) *de*– (перед голосними *des*–). Приклад: *dehydration* – зневоднення організму тварини;

2) *in*– (*-im*) (позначає заперечення). Приклади: *infection*– зараження; *immunity*– імунітет;

3) *con*– (поєднання, сумісна дія). Приклад: *convalescence*– відновлення після хвороби;

4) *per*– (позначає через). Приклад: *perforation* – розрив порожнистого органу з прободінням;

5) *re*– (позначає зворотній розвиток хвороби, повторювальність). Приклад: *reinfectio* – повторне зараження;

6) *trans*– (переміщення у просторі). Приклад: *transfusio* – переливання крові та її компонентів;

Також важливу роль у структурі ветеринарних термінів відіграють суфікси, які приєднуються переважно до основ грецьких, іноді і до основ латинських іменників.

Творення ветеринарних термінів шляхом сполучення корня і суфікса.

Найпоширенішими суфіксами у творенні простих ветеринарних термінів є:

1) *-ac*–/*-al*–/*-ous*–/*-tic*. Приклади: *cardiac*– серцевий; *renal*– нирковий; *cutaneous*– шкіриний; *aortic*– аортний; *contagious*– заразний;

2) *-scope/-scopy-/therapy*. Приклади: *otoscope*– отоскоп; *bronchoscopy*– бронхоскопія; *chemotherapy*– хіміотерапія;

3) *-ectomy/tomy*–. Приклади: *ovariohysterectomy*– овариогістероектомія; *laparotomy*– діагностична лапаротомія;

4) *-rrhagia or rrhage-/rrhea*. Приклади: *hemorrhagia* або *hemorrhage*– кровотеча; *diarrhea*– діарея;

5) *-itis/-um-/pathy-/osis*–. Приклади: *arthritis*– артрит; *hepatitis*– гепатит; *mastitis*– мастит; *cystitis*– цистит; *dermatitis*– дерматит; *endocardium*– ендокард; *osteopathy*– остеопатія; *fluorosis*– хронічне отруєння фтором ВРХ.

Менш розповсюдженим способом утворення одиниць ветеринарної лексики, є утворення слів шляхом сполучення префікса, кореня та суфікса.

Можна навести такі приклади: *endometritis, vulvovaginitis, pericarditis*.

2. Словоскладання передбачає поєднання двох або більше слів для утворення одного терміна. Такі терміни можуть писатися як два окремі слова або через дефіс. Не всі словосполучення в реченні вважаються складеними термінами. Справжніми складеними вважаються лише ті, що позначають окреме поняття.

Прикладами можуть слугувати наступні терміни: *live-stock, bone marrow, canine distemper, blood pressure, heart rate, body temperature*.

3. Скорочення включають аббревіатури та акроніми.

Абревіатури– це скорочена форма слова або фрази. Абревіація утворюється з перших кількох букв або ключових частин терміна та вимовляються по літерах.

Акроніми– це тип аббревіатур, утворених початковими літерами групи термінів та вимовляються як одне слово.

Прикладами аббревіатур є наступні скорочення складних ветеринарних термінів: *AB (antibiotic) – антибіотик; BP (blood pressure) – артеріальний тиск; BHV – bovine herpesvirus (герпесвірус великої рогатої худоби); TPR examination – Temperature, Pulse, Respiration (температура, пульс, дихання); IM injection – intermuscular (внутрішньо-м'язова ін'єкція); SSIs– surgical site infections (інфекції післяопераційних ран); IBD– inflammatory bowel disease (запальне захворювання кишечника).*

Прикладами акронімів є такі: *EDUD* (*eating, drinking, urinating and defecating*) – прийом їжі й рідини, сечовипускання та дефекація в нормі; *FLUTD* – *feline lower urinary tract disease* (сечокам'яна хвороба котів), *NSAIDs*– нестероїдні протизапальні засоби; *AHDS*– *acute hemorrhagic diarrhea syndrome* (гострий геморагічний синдром діареї у собак); *EDUD*– *Equine Digestive Upset Disorder* (кишковий токсикоз коней).

Двослівні та багатослівні ветеринарні терміни утворюються за такими схемами:

- 1) N + N (Noun + Noun). Приклади: *virus infection, cattle disease, sheep pox*;
- 2) Adj. + N (Adjective + Noun). Приклади: *infectious disease, bacterial infection, chronic mastitis*;
- 3) Part. I + N (V+ing) (Present Participle + Noun). Приклади: *swelling reaction, bleeding disorder, spreading infection*;
- 4) (N + Part. I) + N (Noun + Present Participle + Noun). Приклади: *disease-causing agent, virus-carrying animals, bacteria-producing toxins*;
- 5) (N + Part. II) + N (V+ed) (Noun + Past Participle + Noun). Приклади: *fever-induced reaction, disease-related factor, vaccine-prepared serum*;
- 6) (Adj. + Part. I) + N (Adjective + Present Participle + Noun). Приклади: *chronic wasting disease, infectious spreading process, acute bleeding syndrome*;
- 7) (Adj. + Part. II) + N (Adjective + Past Participle + Noun). Приклади: *highly infected tissue, newly developed vaccine, severely damaged organ*;
- 8) (Num. + Part. II) + N (Numeral + Past Participle + Noun). Приклади: *three-layered structure, four-chambered heart*.

III. Запозичення передбачає адаптацію нових термінів з інших мов. Воно може бути прямим (коли термін запозичується без змін), адаптованим (зі зміною написання або вимови) або калькованим (через букввальний переклад іноземних компонентів). Приклади: *anemia, osteopathy, cystitis, pneumonia, arthritis, dermatitis, leukemia*.

IV. Конверсія передбачає зміну частини мови слова, а іноді й його значення, при цьому морфологічна форма залишається незмінною. Конверсія дає змогу наявним словам набувати нових значень, збагачуючи наукову термінологію.

Приклади конверсії: *to vaccinate – vaccine*;

to isolate – isolation; *to suture – suture*; *to biopsy – biopsy*; *to treat – treatment*.

Рисунок 2.3

Таким чином, проаналізувавши різні терміни ветеринарної медицини, можна зробити висновок, що найбільшу групу термінологічних одиниць становлять прості однослівні терміни – 52 %. Терміноелементи, утворені за допомогою афіксації складають – 34 %. Найменшу частку становлять складні слова – 14 % (Рисунок 2.3).

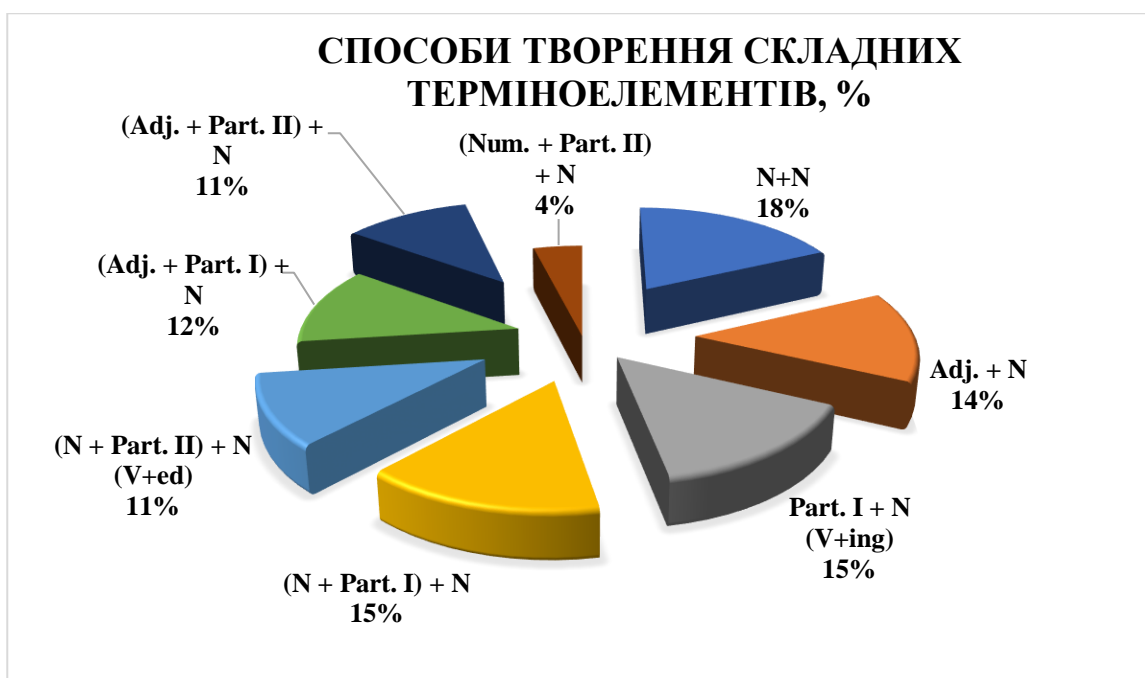
Прості однослівні ветеринарні терміни утворюються шляхом афіксації (Рисунок 2.4.). Значна частка терміноелементів утворюється за допомогою префіксального словотворення, менша частка термінів утворюється за допомогою суфіксів та зовсім незначна кількість слів утворюється за допомогою сполучення префікса, суфікса і кореня.

Складні однослівні терміни можуть утворюються шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького, рідше грецького та латинського походження.

Рисунок 2.4.

Рисунок 2.5

Отже, у відсотковому співвідношенні більшість способів словотворення складних ветеринарних терміноелементів складають практично однакові частки, окрім моделі (Num. + Part. II) + N (Рисунок 2.5). Така модель терміноутворення з використанням числівника склала від загального співвідношення лише 4 %.

2.3 Семантична класифікація термінів ветеринарії

Під час проведення лексико–семантичного аналізу досліджуваних ветеринарних термінів було проаналізовано праці українських науковців, а саме словники та посібники, статті та монографії Б. Грінченка, Д. Кудлая, Ю. Рожкова, Л. Симоненко, А. Крижанівської та інших.

Проаналізувавши вибрану термінологію ветеринарної медицини нами було сформовано такі семантичні групи лексичних одиниць:

1. Сільськогосподарська лексика, яка знаходиться на межі ветеринарії та тваринництва.

2. Лексика, яка позначає назви ліків, біопрепаратів, добавок та види інструментів.

3. Лексика, яка позначає прилади, види діагностики та маніпуляції.

4. Лексика, яка називає симптоми та синдроми хвороб тварин.

5. Лексика, яка позначає захворювання тварин та діагнози.

6. Лексика, яка називає органи тварин, системи організму їх фізіологічні характеристики та біохімічні процеси.

7. Лексика, яка позначає епізоотологічні терміни.

8. Лексика, яка позначає загальні анатомічні та фізіологічні поняття.

До першої групи належать такі слова: *animal husbandry* – тваринництво; *breeding* – розведення тварин; *fertilization* – запліднення; *carcass* – туша; *cattle disease* – хвороба ВРХ; *cloven-hoofed animals* – парнокопитні тварини; *cowshed* – корівник; *flock* – стадо; *fodder* – корм для худоби; *fowl* – домашня птиця; *to graze* – пасися (худоба); *hock* – нетель; *hutch* – клітка для кролей; *litter* – приплод; *live-stock* – домашня худоба; *raddock* – загін для худоби; *poultry keeping* – утримання домашньої птиці; *rack* – годівниця для худоби; *ruminant* – жуйна тварина; *two-legged animals* – птахи, деякі ссавці; *slaughter* – забій худоби;

Друга семантична група включає такі терміноелементи: *antitoxine* – антитоксин; *antiserum* – антисироватка; *bone meal* – костяна мука; *growth-promoting substance* – речовина, яка стимулює ріст тварин; *vaccine-prepared serum* –

вакцинна сироватка для імунізації ВРХ; Vincristine – Вінкристин (протипухлинний препарат); antihelminthic pills – протипаразитарні препарати; clip–applying forceps – пінцет–затискач; fixation clamp – зажим для фіксації тканин; stitch–removing knife – ніж для зняття швів; styptic clamp – кровоспинний зажим;

До третьої семантичної групи належать такі приклади: biopsy – to biopsy – біопсія, брати біопсію; bronchoscopy – бронхоскопія; equipment – обладнання; grooming – догляд за тваринами; intravenously – внутрішньовенне введення; isolation – to isolate – карантин, бути в карантинних умовах; otoscope – отоскоп; ovariectomy – овариогістеректомія; sedation – седація; treat – to treat – лікування/обробка, лікувати/обробляти; vaccine – to vaccinate – вакцина, вакцинувати; dietetics – лікувальне харчування; diagnosis – діагностика, діагноз; suture – to suture – шовний матеріал, накладати шви; to trim the feet – розчистка копит; transfusion – переливання (крові та її компонентів); to spray – стерилізація самки; donor – донор; shots – уколи, щеплення; skin scrape – зішкріб з поверхні шкіри; to neuter – кастрація самця; diagnostic laparotomy – діагностична лапаротомія; atresia – часткова відсутність органу;

До четвертої семантичної групи належать такі слова: anemia – анемія; acute bleeding syndrome – синдром гострої крововтрати; bleeding disorder – розлад кровообігу; dehydration – дегідратація, виснаження; dislocation – зміщення (кістки, суглобу); fever – лихоманка; fever–induced reaction – гостра реакція організму на лихоманку; hypoglycemia – гіпоглікемія; inflammation – запалення; jaundice – жовтяниця; lameness – хромота; lesion – пошкодження тканини; plaque – зубний камінь; swelling reaction – гостра реакція на подразник; perforation – порушення цілісності стінки порожнистого органу; hyperthermia – підвищення температури тіла; hemiplegia – порушення координації однієї сторони тіла; dispersia – синдром порушення травлення; disuria – розлад сечовиділення; blocked cat – закупорка сечовивідного каналу у котів;

Прикладами п'ятої семантичної групи є такі терміни: avian influenza infection – пташиний грип; anthrax – сибірка; arthritis – артрит; equine infectious anaemia –

інфекційна анемія коней; *bacterial infection* – бактеріальна інфекція; *beri-beri* – авітаміноз ВРХ; *blackleg* – емфізематозний карбункул; *bloat* – тимпанія ВРХ, МРХ; *bovine campylobacteriosis* – кампілобактеріоз корів; *bovine papular stomatitis* – бичачий папульозний стоматит; *bush-sickness* – хвороба ВРХ, спричинена дефіцитом кобальта в організмі; *canine distemper* – чума собак; *canine hepatitis* – гепатит собак; *chronic mastitis* – хронічний мастит; *chronic wasting disease* – хвороба зомбі-олень; *colic* – коліки (у коней); *contagious agalactia* – контагіозна агалактія овець; *cystitis* – цистит; *dermatitis* – дерматит; *diabetes* – діабет; *diphtheria* – дифтерія; *dourine* – трипаносомоз коней; *duck viral enteritis* – вірусний ентерит качок; *equine viral arteritis* – вірусний артеріїт коней; *equine influenza* – грип коней; *erysipelas* – рожа свиней; *fluorosis* – хронічне отруєння фтором ВРХ; *foot-and-mouth disease* – ящура; *fowl cholera* – холера домашньої птиці; *granule* – сип коней; *Gumboro disease* – хвороба Гамборо; *hemorrhagic septicemia* – геморагічна септицемія овець; *hog cholera* – чума свиней; *ketosis* – кетоз ВРХ; *laminitis* – ламініт (запалення копит); *leishmaniasis* – лейшманіоз коней; *leukemia* – лейкемія котів; *listeriosis* – лістеріоз; *mad cow disease* – губчаста енцефалопатія ВРХ; *Marek's disease* – хвороба Марека; *mastitis* – мастит; *measles* – фінноз; *milk fever* – післяродова диспенсія кіз; *myxomatosis* – міксоматоз кролей; *vulvovaginitis* – вульвовагініт; *Newcastle disease* – хвороба Ньюкасла; *osteopathy* – остеопатія; *panleukopenia* – панлейкопенія; *periostitis* – періостит; *pneumonia* – пневмонія; *porcine dermatitis* – дерматит свиней; *rinderpest* – чума свиней; *ringworm* – гельмінтоз; *salmonellosis* – сальмонельоз; *sheep pox* – вісна овець; *tummy bug* – шлунково-кишкова інфекція; *shipping fever* – лихоманка ВРХ, спричинена транспортуванням; *smallpox* – вісна свиней; *sprue* – спру (хвороба коней); *swine erysipelas* – рожа свиней; *swine fever* – катаральна лихоманка свиней; *swine dysentery* – дизентерія свиней; *tetanus* – правець; *toxoplasmosis* – токсоплазмоз; *trichinellosis* – трихінельоз свиней; *tularaemia* – туляремія МРХ; *undulant fever* – мальтійська лихоманка ВРХ; *white muscle disease* – біло-м'язова хвороба курей; *whooping cough* – коклюш свиней; *bluetongue* – катаральна лихоманка овець; *pericarditis* – перикардит; *avian influenza infection* – пташиний грип;

До шостої семантичної групи належать такі приклади терміноелементів: *abdomen* – черевна порожнина; *abomasum* – сичуг (власне шлунок жуйних); *alimentary canal* – травний тракт; *blood pressure* – кров'яний тиск; *amylase* – амілаза; *bile* – жовч; *body temperature* – температура тіла; *bone marrow* – кістковий мозок; *bowels* – кишківник; *circulatory system* – система кровообігу; *dewclaw* – прибулий палець; *dock* – рениця хвоста; *fetlock* – путовий суглоб; *four-chambered heart* – чотирьох камерне серце; *gut* – кишка; *heart rate* – частота серцевих скорочень; *immunity* – імунітет; *delivery* – роди; *integument* – зовнішній покрив, шкіра; *limb* – кінцівка; *mane* – грива; *omasum* – книжка (третій передшлунок жуйних); *peptidase* – пептидаза (фермент); *pulse* – пульс; *rumen* – рубець (перший передшлунок жуйних); *spleen* – селезінка; *udder* – вим'я; *vessel* – судина; *epidermis* – зовнішній шар шкіри; *endocardium* – ендокард (внутрішня оболонка стінки серця);

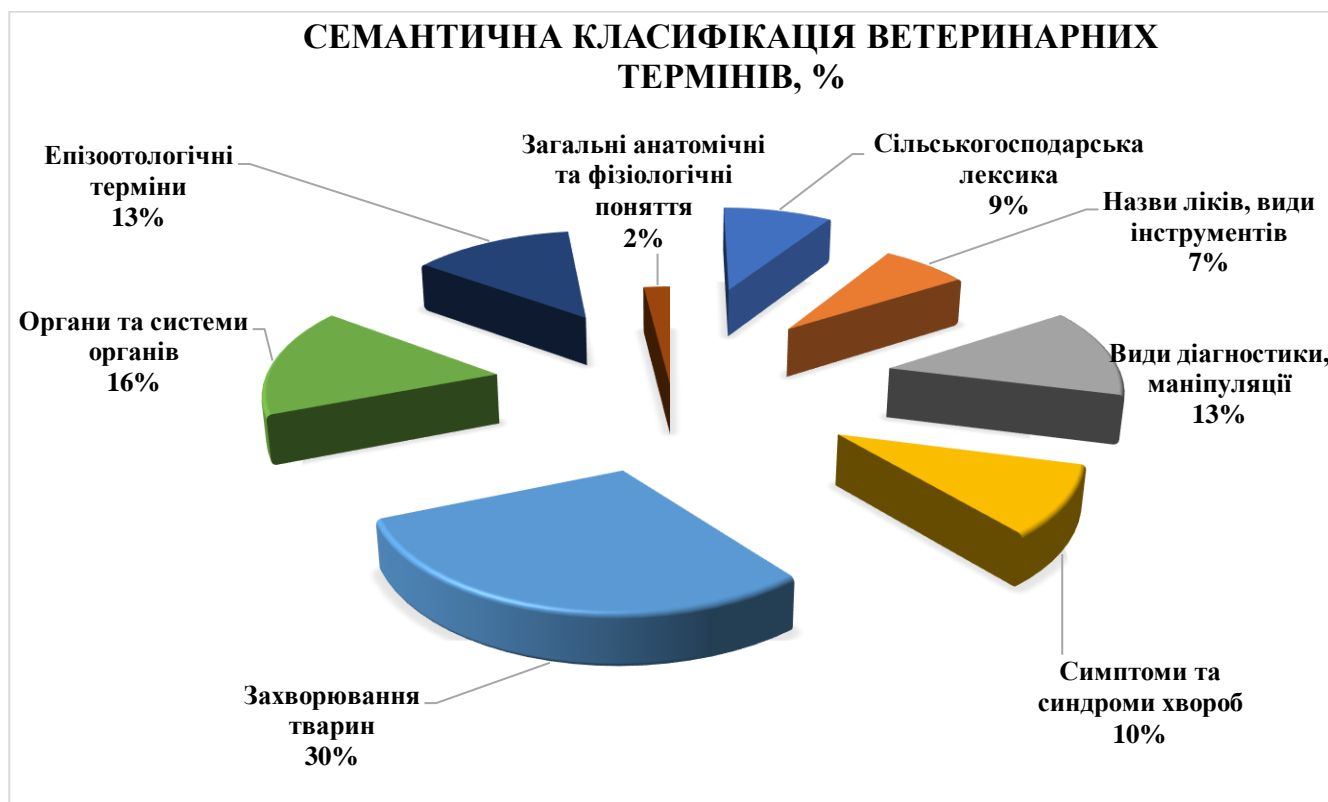
До сьомої групи належать такі приклади термінів: *bacteria-producing toxins* – токсиноутворююча бактерія; *canine distemper virus* – вірус чуми собак; *carrier* – переносник хвороби; *convalescence* – видужання; *disease-causing agent* – збудник хвороби; *disease-related factor* – фактори ризику; *endoparasite* – ендопаразит; *host* – господар (проміжний або додатковий); *infectious disease* – інфекційна хвороба; *infectious spreading process* – процес розповсюдження інфекції; *infection* – інфекція; *infestation* – зараження; *parvovirus* – парвовірус; *patient* – пацієнт; *pathogen* – патоген; *reinfection* – повторне зараження; *spreading infection* – інфекція, яка має тенденцію до розповсюдження; *vector* – вектор передачі хвороби; *virus-carrying animals* – тварини-розповсюджувачі вірусної інфекції; *virus infection* – вірусна інфекція; *zoonosis* – зооноз;

До останньої групи належать такі слова: *system* – система (органів); *structure* – структура; *process* – процес; *feces* – випорожнення; *peripheral* – периферійний (про органи та частини тіла); *anabolism* – процес біохімічного перетворення поживних речовин; *demarcation* – розмежовування шарів шкіри при загоєнні ран;

Отже, згідно семантичної класифікації ветеринарних термінів (Рисунок 2.6.), найбільшу групу складають терміни, які позначають захворювання тварин – 30 %.

Чотири групи ветеринарних термінів мають приблизно однакове відсоткове співвідношення: група термінів, які позначають органи та системи органів – 16 %; група епізоотологічних термінів – 13 %; терміни, які позначають види діагностики та маніпуляції – 13 % та група симптомів та синдромів хвороб – 10 % відповідно. Сільськогосподарська лексика складає 9 % досліджуваних термінів та лексика назв ліків та видів інструментів – лише 7 %. Найменша кількість досліджуваних термінів припадає на загальні анатомічні та фізіологічні поняття – не більше 2 %.

Рисунок 2.6.

2.4 Основні проблеми перекладу ветеринарних термінів та способи їх подолання

Клінічна ветеринарна термінологія є однією з найскладніших галузей перекладу. Вона включає назви хвороб та патологічних станів організму тварин, методи досліджень, методи діагностики, лікування та профілактики, назви хірургічних операцій, інструментів тощо.

У зв'язку зі швидким розвитком наукових знань, техніки, появою нових методів інструментальної діагностики, а також через глобальні світові труднощі, війну та

значну міграцію здичавілих тварин, появою нових, раніше невідомих, хвороб, спільних для людей й тварин, виникає необхідність створення нових термінів та терміноідів, котрі були б зрозумілими спеціалістам–ветеринарам в усьому світі. Розвиток ветеринарної медицини сприяє еволюції використовуваної в цієї галузі економіки мови, що призводить до появи нових понять. Для того, щоб ветеринарна термінологія ефективно функціонувала, терміни повинні бути чіткими, правильно сформульованими та вимовними.

Таким чином, для відтворення адекватного та еквівалентного перекладу ветеринарних термінів, перекладач буде постійно стикатися з певними труднощами, а саме вибором техніки перекладу тих чи інших лексичних одиниць.

Вибір перекладацької техніки залежить від характеру термінології, граматичних та стилістичних відмінностей мов, а також від контексту.

За С. Максимовим, переклад полягає у тому, що перекладач має відтворити надану інформацію так повно, наскільки можливо. Досягнення тотожного перекладу термінів з однієї мови на іншу зумовлене багатьма факторами, такими як: форма та зміст самого терміна, наявність чи відсутність еквівалентного термінологічного відповідника в мові перекладу, контекст застосування, володіння перекладачем знаннями про сферу перекладу, його вміння та навички добирати правильний спосіб перекладу тієї чи іншої одиниці зі спеціальним значенням для творення адекватних текстів іншомовними засобами.

В дипломній роботі лексичні одиниці, що належать до ветеринарної термінології різних семантичних груп будуть розподілятися за класифікацією перекладацьких технік, яка розроблена відомим українським перекладознавцем та мовознавцем В. Карабаном.

Способи перекладу лексичних одиниць поділяються на:

- 1) підбір словникового відповідника;
- 2) переклад неоднозначних (полісемантичних) слів;
- 3) транскодування, яке включає в себе транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування;

- 4) калькування або дослівний переклад;
- 5) описовий переклад;
- 6) приблизний переклад.

Підбір словникового відповідника передбачає виявлення в мові перекладу відповідного еквівалента терміна мови оригіналу. Такі терміни відіграють важливу роль при перекладі, оскільки є опорними пунктами в тексті, від яких залежить розкриття значення інших слів. За умов наявності термінологічних відповідників переклад термінів здійснюється, у першу чергу, саме за їх допомогою.

За допомогою українських термінологічних відповідників перекладаються англomовні ветеринарні терміни: *abdomen* – черевна порожнина; *abomasum* – сичуг (власне шлунок жуйних); *anabolism* – процес біохімічного перетворення поживних речовин; *anthrax* – сибірка; *antiserum* – антисироватка; *atresia* – часткова відсутність органу; *bile* – жовч; *bloat* – тимпанія ВРХ, МРХ; *body temperature* – температура тіла; *bowels* – кишківник; *breeding* – розведення тварин; *carcass* – туша; *carrier* – переносник хвороби; *convalescence* – видужання; *cowshed* – корівник; *dewclaw* – прибулий палець; *dietetics* – лікувальне харчування; *dislocation* – зміщення (кістки, суглобу); *dispepsia* – синдром порушення травлення; *dourine* – трипаносомоз коней; *equipment* – обладнання; *erysipelas* – рожа свиней; *feces* – випорожнення; *fertilization* – запліднення; *fetlock* – пуховий суглоб; *fever* – лихоманка; *flock* – стадо; *fodder* – корм для худоби; *fowl* – домашня птиця; *function* – функція органу; *to graze* – пасися (худоба); *gut* – кишка; *immunity* – імунітет; *inflammation* – запалення; *infestation* – зараження; *integument* – зовнішній покрив, шкіра; *intravenously* – внутрішньовенне введення; *isolation* – *to isolate* – карантин, бути в карантинних умовах; *jaundice* – жовтяниця; *lameness* – хромота; *limb* – кінцівка; *live-stock* – домашня худоба; *mane* – грива; *measles* – фінноз; *to neuter* – кастрація самця; *omasum* – книжка (третій передшлунок жуйних); *raddock* – загін для худоби; *plaque* – зубний камінь; *rask* – годівниця для худоби; *rinderpest* – чума свиней; *rumen* – рубець (перший передшлунок жуйних); *ruminant* – жуйна тварина; *to slaughter* – забій худоби; *shots* – уколи, щеплення; *to spray* – стерилізація самки; *spleen* – селезінка; *suture* – *to suture* –

шовний матеріал, накладати шви; *tetanus* – правець; *to trim the feet* – розчистка копит; *udder* – вим'я.

Залежно від вибору варіантного відповідника у сфері їх вживання виділяють дві групи полісемантичних слів. До першої групи належать терміни, що мають різні еквіваленти в різних сферах використання одного терміна. Наприклад, термін *litter* має перше словникове значення «сміття», а в ветеринарній сфері такий термін позначає «приплод», «підстилка для худоби»; термін *worm* як загальноживане слово має значення «дощовий черв'як», але в ветеринарно–медичній сфері він набуває значення – «гельмінт, позбавлятися гельмінтів»; за аналогією змінює своє перше значення й слово *rack*, яке має перше словникове значення «поличка для речей», «вішалка з гачками», а в ветеринарній сфері такий термін позначає «загін для новонароджених тварин», «годівниця»; термін *dock* як загальноживане слово позначає «судоремонтний завод», «причал», «верфь», але в ветеринарній сфері він набуває значення «репиця хвоста»; загальноживане слово *delivery* має перше словникове значення «доставка», «разноска», «поставка чогось», але в ветеринарії має значення «роди»; слово *granule* в звичайній лексиці має значення «зернятко», а в сфері ветеринарної медицини воно набуває значення вузького термінологічного значення – назви хвороби тварин – «сап коней»; термін *hock* вживається в значеннях «клюка», «багор», «тюрьма», «гачок для підвішування м'яса» та в інших значеннях, а в ветеринарній лексиці використовується значення «нетель» (самка худоби, яка ще не народжувала); слово *hutch* має загальні значення «комод», «сундук», «бункер», а в ветеринарно–сільськогосподарській практиці використовується в значенні «клітка для кролей»; таке слово як *vessel* має загальноживане значення «судно», «сосуд», «посудина», «бак», а в ветеринарно–медичній сфері позначає «кровоносну судину» або «судинний шов».

Терміни цієї групи не становлять значних труднощів при перекладі в текстах ветеринарної тематики, вони, зазвичай, подаються в термінологічних словниках із позначкою сфери їх використання.

Значну проблему становлять слова, що належать до другої групи неоднозначних термінів. Це стосується тих випадків, коли термін має декілька еквівалентів у межах однієї сфери. Так, наприклад, термін *treatment* вживається в значенні «лікувати» та «обробляти від паразитів»; *lesion* також має одразу два значення в ветеринарній сфері: 1) ураження; 2) пошкодження шкіри; термін *host* – може позначати як «господар» (проміжний або додатковий) при гельмінтозах тварин, та й «носій» будь-якої інфекції;

Необхідно зауважити, що словник не завжди має одне визначення терміна в певній сфері його вживання. Дуже часто перед перекладачем постає складний вибір необхідного, єдино правильного еквівалента серед декількох визначень одного слова. У такому випадку слід звертатися до контексту.

Найпростішим способом перекладу є транскодування, яке включає транскрибування та транслітерування. Транскодування доцільно використовувати, коли термін є неологізмом, оскільки виникає необхідність у створенні нової однозначної термінологічної одиниці. У той же час, перекладач повинен переконатися в тому, що транскодований термін не був перекладений раніше, адже з'являється можливість створення синонімічних термінів.

Транскрибування – це формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу. Наприклад, такі терміни: *biopsy* – *to biopsy* – *біопсія*, *брати біопсію*; *bronchoscopy* – *бронхоскопія*; *otoscope* – *отоскоп*.

Транслітерація – це формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Розглянемо такі приклади перекладу ветеринарних термінів: *antitoxine* – *антитоксин*; *anemia* – *анемія*; *beri-beri* – *бері-бері* (*авітаміноз ВРХ*); *diphtheria* – *дифтерія*; *donor* – *донор*; *disuria* – *дизурія* (*розлад сечовиділення*); *endoparasite* – *ендопаразит*; *epidermis* – *епідерміс* (*зовнішній шар шкіри*); *grooming* – *грумінг* (*догляд за тваринами*); *hemiplegia* – *геміплегія* (*порушення координації однієї сторони тіла*); *hyperthermia* – *гіпертермія* (*підвищення температури тіла*); *hypoglycemia* – *гіпоглікемія*; *infection* – *інфекція*; *leukemia* – *лейкемія котів*; *pandeleukopenia* – *панлейкопенія*; *parvovirus* – *парвовірус*; *patient* – *пацієнт*; *pathogen* – *патоген*; *pneumonia* – *пневмонія*; *process* – *процес*; *tularaemia* –

туляремія МРХ; *vector* – вектор передачі хвороби; *Vincristine* – Вінкристин (протипухлинний препарат).

Змішане транскодування передбачає застосування транскрибування з елементами транслітерації. Приклади: *amylase* – амілаза; *colic* – коліки (у коней); *osteopathy* – остеопатія; *ovariohysterectomy* – овариогістероектомія; *peptidase* – пептидаза (фермент); *sprue*– *спру* (хвороба коней).

За допомогою адаптивного транскодування відбувається адаптація англійської лексичної одиниці в українськомовному середовищі. Прикладами цієї перекладацької техніки слугують такі терміни: *arthritis* – артрит; *bovine campylobacteriosis* – кампілобактеріоз корів; *bovine papular stomatitis* – бичачий папульозний стоматит; *canine hepatitis* – гепатит собак; *chronic mastitis* – хронічний мастит; *cystitis* – цистит; *dehydration* – дегідратація, виснаження; *demarkation* – демаркація (розмежування шарів шкіри при загоєнні ран); *dermatitis* – дерматит; *diabetes* – діабет; *diagnosis* – діагностика, діагноз; *endocardium* – ендокард (внутрішня оболонка стінки серця); *fluorosis* – хронічне отруєння фтором ВРХ; *ketosis* – кетоз ВРХ; *laminitis* – ламініт (запалення копит); *leishmaniasis* – лейшманіоз коней; *listeriosis* – лістеріоз; *mastitis* – мастит; *tuberculosis* – туберкульоз кролей; *pericarditis* – перикардит; *periostitis* – періостит; *peripheral* – периферійний (про органи та частини тіла); *perforation*– перфорація (порушення цілісності стінки порожнистого органа); *pulse* – пульс; *reinfection* – повторне зараження; *salmonellosis* – сальмонельоз; *sedation* – седація; *structure* – структура; *system* – система (органів); *toxoplasmosis* – токсоплазмоз; *transfusion* – переливання (крові та її компонентів); *trichinellosis* – трихінельоз свиней; *vaccine* – *to vaccinate* – вакцина, вакцинувати; *vulvovaginitis* – вульвовагініт; *zoonosis* – зооноз.

Калькування або дослівний переклад – це один з перекладацьких прийомів перекладу нових термінів, коли відповідником простого чи складного слова або терміна вихідної мови в мові перекладу вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику. Калькування доцільно застосовувати лише тоді, коли утворений таким чином перекладацький відповідник не порушує норми вживання та

сполучуваності слів в мові перекладу. Прикладами дослівного перекладу є такі ветеринарні терміни: *acute bleeding syndrome* – синдром гострої крововтрати; *alimentary canal* – травний тракт; *animal husbandry* – тваринництво; *equine infectious anaemia* – інфекційна анемія коней; *avian influenza infection* – пташиний грип; *bacterial infection* – бактеріальна інфекція; *bacteria-producing toxins* – токсиноутворююча бактерія; *bleeding disorder* – розлад кровообігу; *blood pressure* – кров'яний тиск; *bone marrow* – кістковий мозок; *canine distemper* – чума собак; *bone meal* – костяна мука; *canine distemper virus* – вірус чуми собак; *cattle disease* – хвороба ВРХ; *circulatory system* – система кровообігу; *clip-applying forceps* – пінцет-затискач; *cloven-hoofed animals* – парнокопитні тварини; *contagious agalactia* – контагіозна агалактія овець; *diagnostic laparotomy* – діагностична лапаротомія; *disease-causing agent* – збудник хвороби; *disease-related factors* – фактори ризику; *duck viral enteritis* – вірусний ентерит качок; *equine viral arteritis* – вірусний артеріїт коней; *equine influenza* – грип коней; *fever-induced reaction* – гостра реакція організму на лихоманку; *fixation clamp* – зажим для фіксації тканин; *four-chambered heart* – чотирьох камерне серце; *fowl cholera* – холера домашньої птиці; *growth-promoting substance* – речовина, яка стимулює ріст тварин; *heart rate* – частота серцевих скорочень; *antihelminthic pills* – протипаразитарні препарати; *hemorrhagic septicemia* – геморагічна септицемія овець; *infectious disease* – інфекційна хвороба; *infectious spreading process* – процес розповсюдження інфекції; *milk fever* – молочна лихоманка (післяродова диспенсія кіз); *porcine dermatitis* – дерматит свиней; *poultry keeping* – утримання домашньої птиці; *sheep pox* – вісна овець; *shipping fever* – лихоманка ВРХ, спричинена транспортуванням; *skin scrape* – зішкріб з поверхні шкіри; *smallpox* – вісна свиней; *stitch-removing knife* – ніж для зняття швів; *styptic clamp* – кровоспинний зажим; *swine erysipelas* – рожа свиней; *swine fever* – катаральна лихоманка свиней; *swine dysentery* – дизентерія свиней; *tummy bug* – шлунково-кишкова інфекція; *two-legged animals* – птахи, деякі ссавці; *virus-carrying animals* – тварини-розповсюджувачі вірусної інфекції; *virus infection* – вірусна інфекція; *white muscle*

disease – біло-м'язова хвороба курей, *Marek`s disease* – хвороба Марека, *Newcastle disease* – хвороба Ньюкасла; *Gumboro disease* – хвороба Гамборо.

До поширених способів перекладу слід віднести також описовий переклад (експлікацію значення). Це такий перекладацький прийом, за допомогою якого лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням (або більшою за кількістю компонентів одиницею), яке адекватно передає його зміст в мові перекладу. Прикладами застосування цього прийому є переклад таких ветеринарних термінів: *blackleg* – емфізематозний карбункул; *blocked cat* – закупорка сечовивідного каналу у котів; *bluetongue* – катаральна лихоманка овець; *bush-sickness* – хвороба ВРХ, спричинена дефіцитом кобальта в організмі; *chronic wasting disease* – хвороба зомбі-олень; *foot-and-mouth disease* – ящур; *ringworm* – гельмінтоз; *spreading infection* – інфекція, яка має тенденцію до розповсюдження; *swelling reaction* – гостра реакція на подразник.

До речі, ветеринарний термін *bluetongue*, який перекладається на українську мову як «катаральна лихоманка овець», має свою особливість.

Для його перекладу перекладач звернеться до описового перекладу, хоча цей термін може бути транслітеровано як «блютанг», тобто можливо залучення двох перекладацьких технік.

Приблизний переклад – переклад, за якого зберігається основне значення слова, проте в мові перекладу слово може відрізнитися від мови оригіналу лексичним фоном. Прикладами є такі слова: *hog cholera* – чума свиней; *mad cow disease* – губчаста енцефалопатія ВРХ; *undulant fever* – мальтійська лихоманка ВРХ; *vaccine-prepared serum* – вакцинна сироватка для імунізації ВРХ; *whooping cough* – коклюш свиней.

Отже, підсумовуючи проведені лінгвістичні дослідження з технік перекладу ветеринарної термінології, можемо сказати, що найбільшу групу складають терміни, які мають свої словникові відповідники в українській мові – 30 %, складна та багатокомпонентна ветеринарна термінологія перекладається калькуванням та складає 28 %, методом транскодування, який включає транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування перекладається 25 % досліджуваних ветеринарних термінів, описовий переклад складає 9 %, на переклад полісемантичних слів та приблизний переклад приходиться 5 % та 3 % відповідно (Рисунок 2.7.).

Можна дійти деяких висновків і сформулювати певні рекомендації для подолання труднощів перекладу науково–технічних термінів.

А, саме: 1) простий термін краще перекладати пошуком еквівалента українського словникового відповідника;

2) безеквівалентний термін (який не зафіксований у науково–технічних глосаріях з досліджуваної або суміжних галузей) краще перекладати пошуком перекладацького еквівалента з використанням довідників або зверненням за консультацією до відповідного фахівця;

3) при перекладі складного терміна, що складається з кількох слів, перш за все, необхідно знайти основне слово – іменник. Потім необхідно встановити смислові відношення між словами, перекласти кожне слово і скласти складний термін, звернувшись до калькування;

4) терміни–абревіатури, краще перекладати за допомогою розшифрування та перекладу абревіатури, докладно прочитати контекст та вибрати придатний еквівалент терміна–абревіатури;

5) переклад термінологічного словосполучення з прийменником необхідно починати з головного слова;

6) при перекладі метафор слід пам'ятати, що відповідники мовних метафор зафіксовані в перекладних словниках і перекладаються, як і інші слова, шляхом вибору словникового відповідника. При цьому такі метафори зовсім не обов'язково перекладаються українською мовою метафоричним словом, якщо внаслідок перекладу певним чином порушуються стилістичні та жанрові норми перекладу та мовлення.

Висновки до розділу 2

Ветеринарна термінологія – це система понять, що позначають стани і процеси, що протікають в організмі тварин, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, ветеринарне обладнання, лікарські засоби тощо.

За ступенем спеціалізації ветеринарні терміни поділяються на такі групи:

- 1) загальнонаукові;
- 2) міжгалузеві;
- 3) спеціальні.

Залежно від мови походження терміни ветеринарної медицини можуть бути такими:

- 1) терміни, що мають грецьке походження;

- 2) терміни, що мають латинське походження;
- 3) терміни, що мають змішане, греко–латинське походження;
- 4) терміни, що мають англійське походження;
- 5) терміни, що мають германське походження;
- 6) терміни, що мають французьке походження.

Таким чином, при дослідженні певної вибірки термінів ветеринарної медицини, виявилось, що 65 % від загальної кількості слів складають спеціальні терміни, тобто ті, які вживаються тільки у ветеринарії або тваринництві, 20 % склали міжгалузеві терміни, тобто ті слова, які використовуються у кількох споріднених науках: біології, медицині, хімії, зоології, екології та 15 % слів прийшлося на загальнонаукову термінологію, яка вживається у всіх галузях науки — біології, хімії, медицини тощо (див. Додаток 2.2.).

Серед спеціальних термінів 4 % склала особлива лексика ветеринарних лікарів – професіоналізми.

Основну роль в формуванні однослівних похідних та складних клінічних термінів відіграють греко–латинські словотворчі елементи.

Отже, співвідношення ветеринарних термінів, розділених за мовою походження можна представити наступною діаграмою, де греко–латинське походження мають 40 % досліджуваної ветеринарної термінології, грецьке– 20 %, латинське – 17 %, терміни англійського походження складають 12 %, французького – 8 % та германського – лише 3 %.

Усі терміни ветеринарної медицини за структурою можна поділити на такі групи:

- 1) мономіальні або прості, які складаються з одного слова;
- 2) похідні, які утворюються методом афіксації; вони винесені в окрему групу, так як складають численну кількість термінів, але за структурою вони частіше є простими, представлені одним словом;
- 3) багатокomпонентні або складні, які складаються з двох– та більше слів.

Таким чином, проаналізувавши різні терміни ветеринарної медицини, можна зробити висновок, що найбільшу групу термінологічних одиниць становлять прості однослівні терміни – 52 %. Терміноелементи, утворені за допомогою афіксації складають – 34 %. Найменшу частку становлять складні слова – 14 %.

Прості однослівні ветеринарні терміни утворюються шляхом афіксації. Значна частка терміноелементів утворюється за допомогою префіксального словотворення, менша частка термінів утворюється за допомогою суфіксів та зовсім незначна кількість слів утворюється за допомогою сполучення префікса, суфікса і кореня.

Складні однослівні терміни можуть утворюються шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького, рідше грецького та латинського походження.

Терміноутворення в ветеринарії відбувається такими способами:

1. Семантична заміна – змінюється значення слова, не змінюючи його морфологічної або граматичної структури.

Вона включає: 1) адаптацію — зміна значення слова на нове, але в межах його загальноприйнятого основного значення;

2) розширення — розширення значення слова, коли нове значення може мати лише слабкий зв'язок із початковим;

3) метафоризацію — процес перенесення значення, під час якого слово набуває нового значення за аналогією.

4) метонімія — вживання назви одного предмета для позначення іншого, схожого або пов'язаного з ним за своєю природою;

5) епоніми — перетворення власного імені на загальну назву;

2. Морфологічна заміна – змінюється граматична форма або частина мови слова, але при цьому зберігається його основне значення. Морфологічна заміна включає такі методи: 1) афіксація — передбачає додавання префікса або суфікса або префікса і суфікса до кореня слова для утворення нового терміна;

Словоскладання передбачає поєднання двох або більше слів для утворення одного терміна.

Скорочення включають аббревіатури та акроніми.

Аббревіатури – це скорочена форма слова або фрази. Аббревіація утворюється з перших кількох букв або ключових частин терміна та вимовляються по літерах.

Акроніми – це тип аббревіатур, утворених початковими літерами групи термінів та вимовляються як одне слово.

Двослівні та багатослівні ветеринарні терміни утворюються за такими схемами:

- 1) N + N (Noun + Noun);
- 2) Adj. + N (Adjective + Noun);
- 3) Part. I + N (V+ing) (Present Participle + Noun);
- 4) (N + Part. I) + N (Noun + Present Participle + Noun);
- 5) (N + Part. II) + N (V+ed) (Noun + Past Participle + Noun);
- 6) (Adj. + Part. I) + N (Adjective + Present Participle + Noun);
- 7) (Adj. + Part. II) + N (Adjective + Past Participle + Noun);
- 8) (Num. + Part. II) + N (Numeral + Past Participle + Noun).

3. Запозичення передбачає адаптацію нових термінів з інших мов. Воно може бути прямим (коли термін запозичується без змін), адаптованим (зі зміною написання або вимови) або калькованим (через буквальний переклад іноземних компонентів).

4. Конверсія передбачає зміну частини мови слова, а іноді й його значення, при цьому морфологічна форма залишається незмінною. Конверсія дає змогу наявним словам набувати нових значень, збагачуючи наукову термінологію.

Отже, у відсотковому співвідношенні більшість способів словотворення складних ветеринарних терміноелементів складають практично однакові частки, окрім моделі (Num. + Part. II) + N (див. Додаток 2.5). Така модель терміноутворення з використанням числівника склала від загального співвідношення лише 4 %.

Семантична класифікація термінів ветеринарної медицини представлена восьмима групами, а саме:

- 1) сільськогосподарська лексика, яка знаходиться на межі ветеринарії та тваринництва;

2) лексика, яка позначає назви ліків, біопрепаратів, добавок та види інструментів;

3) лексика, яка позначає прилади, види діагностики та маніпуляції;

4) лексика, яка називає симптоми та синдроми хвороб тварин;

5) лексика, яка позначає захворювання тварин та діагнози;

6) лексика, яка називає органи тварин, системи організму їх фізіологічні характеристики та біохімічні процеси;

7) лексика, яка позначає епізоотологічні терміни;

8) лексика, яка позначає загальні анатомічні та фізіологічні поняття.

Отже, згідно семантичної класифікації ветеринарних термінів, найбільшу групу складають терміни, які позначають захворювання тварин – 30 %. Чотири групи ветеринарних термінів мають приблизно однакове відсоткове співвідношення: група термінів, які позначають органи та системи органів – 16 %; група епізоотологічних термінів – 13 %; терміни, які позначають види діагностики та маніпуляції – 13 % та група симптомів та синдромів хвороб – 10 % відповідно. Сільськогосподарська лексика складає 9 % досліджуваних термінів та лексика назв ліків та видів інструментів – лише 7 %. Найменша кількість досліджуваних термінів припадає на загальні анатомічні та фізіологічні поняття – не більше 2 %.

Способи перекладу лексичних одиниць поділяються на:

1) підбір словникового відповідника;

2) переклад неоднозначних (полісемантичних) слів;

3) транскодування, яке включає в себе транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування;

4) калькування або дослівний переклад;

5) описовий переклад;

6) приблизний переклад.

Отже, підсумовуючи проведені лінгвістичні дослідження з технік перекладу ветеринарної термінології, можемо сказати, що найбільшу групу складають терміни, які мають свої словникові відповідники в українській мові – 30 %, складна та

багатокомпонентна ветеринарна термінологія перекладається калькуванням та складає 28 %, методом транскодування, який включає транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування перекладається 25 % досліджуваних ветеринарних термінів, описовий переклад складає 9 %, на переклад полісемантичних слів та приблизний переклад приходиться 5 % та 3 % відповідно.

Можна дійти деяких висновків і сформулювати певні рекомендації для подолання труднощів перекладу науково–технічних термінів.

А, саме: 1) простий термін краще перекладати пошуком еквівалента українського словникового відповідника;

2) безеквівалентний термін (який не зафіксований у науково–технічних глосаріях з досліджуваної або суміжних галузей) краще перекладати пошуком перекладацького еквівалента з використанням довідників або зверненням за консультацією до відповідного фахівця;

3) при перекладі складного терміна, що складається з кількох слів, перш за все, необхідно знайти основне слово – іменник. Потім необхідно встановити смислові відношення між словами, перекласти кожне слово і скласти складний термін, звернувшись до калькування;

4) терміни–абревіатури, краще перекладати за допомогою розшифрування та перекладу абревіатури, докладно прочитати контекст та вибрати придатний еквівалент терміна–абревіатури;

5) переклад термінологічного словосполучення з прийменником необхідно починати з головного слова;

6) при перекладі метафор слід пам'ятати, що відповідники мовних метафор зафіксовані в перекладних словниках і перекладаються, як і інші слова, шляхом вибору словникового відповідника. При цьому такі метафори зовсім не обов'язково перекладаються українською мовою метафоричним словом, якщо внаслідок перекладу певним чином порушуються стилістичні та жанрові норми перекладу та мовлення.

Специфіка та труднощі перекладу англomовної ветеринарної термінології українською мовою зумовлені не тільки структурними та семантичними характеристиками її елементів, наявності чи відсутністю термінологічного відповідника в мові перекладу, контекстом їх використання, але й розбіжностями граматичної будови мов одиниць оригіналу та перекладу, сполучуваності двох-, трьох- та більше термінів, наявністю полісемантичних слів. Переклад означених термінів повинен бути максимально точним, змістовним, однозначним та зрозумілим. Для цього перекладач повинен пам'ятати про еквівалентність та адекватність при їх перекладі, досягнення яких відбувається із застосуванням термінологічних відповідників, транскодуванні, калькуванні, описового перекладу, приблизного перекладу тощо.

ВИСНОВКИ

Ветеринарна лексика відноситься до найбільш інтенсивно прогресуючих частин словникового складу мови, що викликано, насамперед, стрімким розвитком ветеринарної медицини та міжнародною науковою інтеграцією в цій галузі знань.

В ході роботи, ми дійшли таких висновків.

Ветеринарний термін – це поняття клінічної ветеринарної термінології, яке охоплює назви захворювань і патологічних станів організму тварин, методи діагностики, лікування, профілактики, назви хірургічних операцій, інструментів тощо.

Ветеринарна термінологія – це сукупність спеціальної лексики та відповідних понять, що позначають поняття ветеринарії як науки, і спеціальних номенклатурних найменувань як сфери професійної діяльності.

Основними властивостями та ознаками термінів ветеринарії є наявність одного чітко визначеного значення у межах відповідного термінологічного поля, відсутність емоційного забарвлення, моносемія, системність, співвіднесеність зі спеціальними поняттями, стилістична нейтральність та суворі логічність.

Проведений словотворчий аналіз англійської ветеринарної лексики свідчить про те, що терміни ветеринарної медицини є результатом певної лінгвістичної еволюції, переважно запозичені з багатьох мов світу та тісно пов'язані з іншими науками, практичною діяльністю, народним надбанням та досвідом минулих століть.

Підсумовуючи аналіз вибраних термінів ветеринарної медицини, треба сказати, що терміни бувають однослівними або простими, похідними, тобто утвореними префіксальними, суфіксальними та суфіксально-префіксальними способами та складними (дво-, трьох- та чотирьохслівними).

У відсотковому співвідношенні частка простих одиниць ветеринарної лексики становить 52 %. Терміноелементи, утворені за допомогою афіксації складають – 34 %. Найменшу частку становлять складні слова – 14 %.

Прості однослівні ветеринарні терміни утворюються шляхом афіксації. Значна частка терміноелементів утворюється за допомогою префіксального словотворення, менша частка термінів утворюється за допомогою суфіксів та зовсім незначна кількість слів утворюється за допомогою сполучення префікса, суфікса і кореня.

Складні однослівні терміни можуть утворюються шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького, рідше грецького та латинського походження.

Основну роль в формуванні однослівних похідних та складних клінічних термінів відіграють греко–латинські словотворчі елементи.

Отже, співвідношення ветеринарних термінів, розділених за мовою походження можна представити наступною діаграмою, де греко–латинське походження мають 40 % досліджуваної ветеринарної термінології, грецьке– 20 %, латинське – 17 %, терміни англійського походження складають 12 %, французького – 8 % та германського – лише 3 %.

Двослівні та багатослівні ветеринарні терміни утворюються за такими схемами:

- 1) N + N (Noun + Noun);
- 2) Adj. + N (Adjective + Noun);
- 3) Part. I + N (V+ing) (Present Participle + Noun);
- 4) (N + Part. I) + N (Noun + Present Participle + Noun);
- 5) (N + Part. II) + N (V+ed) (Noun + Past Participle + Noun);
- 6) (Adj. + Part. I) + N (Adjective + Present Participle + Noun);
- 7) (Adj. + Part. II) + N (Adjective + Past Participle + Noun);
- 8) (Num. + Part. II) + N (Numeral + Past Participle + Noun).

У відсотковому співвідношенні більшість способів словотворення складних ветеринарних терміноелементів складають практично однакові частки, окрім моделі (Num. + Part. II) + N. Така модель терміноутворення з використанням числівника склала від загального співвідношення лише 4 %.

Семантична класифікація обраних термінів ветеринарної медицини представлена восьмима групами, а саме:

1) сільськогосподарська лексика, яка знаходиться на межі ветеринарії та тваринництва;

2) лексика, яка позначає назви ліків, біопрепаратів, добавок та види інструментів;

3) лексика, яка позначає прилади, види діагностики та маніпуляції;

4) лексика, яка називає симптоми та синдроми хвороб тварин;

5) лексика, яка позначає захворювання тварин та діагнози;

6) лексика, яка називає органи тварин, системи організму їх фізіологічні характеристики та біохімічні процеси;

7) лексика, яка позначає епізоотологічні терміни;

8) лексика, яка позначає загальні анатомічні та фізіологічні поняття.

Отже, у відсотковому співвідношенні найбільшу групу складають терміни, які позначають захворювання тварин – 30 %. Чотири групи ветеринарних термінів мають приблизно однакове відсоткове співвідношення: група термінів, які позначають органи та системи органів – 16 %; група епізоотологічних термінів – 13 %; терміни, які позначають види діагностики та маніпуляції – 13 % та група симптомів та синдромів хвороб – 10 % відповідно. Сільськогосподарська лексика складає 9 % досліджуваних термінів та лексика назв ліків та видів інструментів – лише 7 %. Найменша кількість досліджуваних термінів припадає на загальні анатомічні та фізіологічні поняття – не більше 2 %.

Переклад ветеринарної лексики представляє собою складний процес, який вимагає від перекладача широкої обізнаності в цій галузі знань та високого рівня компетенції.

Варто зауважити, що при перекладі ветеринарної лексики застосовуються різні перекладацькі техніки, зокрема, підбір словникового відповідника, переклад неоднозначних (полісемантичних) слів, транскодування, яке включає в себе транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування, калькування або дослівний переклад, описовий переклад та приблизний переклад.

Отже, найбільшу групу перекладацької техніки серед обраних лексичних одиниць складають терміни, які мають свої словникові відповідники в українській мові – 30 %, другу позицію займає складна та багатокomпонентна ветеринарна термінологія, яка перекладається калькуванням – 28 %, методом транскодування, який включає транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування перекладається 25 % досліджуваних ветеринарних термінів, описовий переклад складає 9 %, на переклад полісемантичних слів та приблизний переклад приходиться 5 % та 3 % відповідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Л. О. Науково–технічний переклад : конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси : ЧДТУ, 2002. 22 с.
2. Безгодова Н. С. Співвідношення понять термінологія – професіоналізм – номенклатура (теоретичний аспект). *Вісник Львівського університету. Серія «Філологія»*. 2004. – Вип. 34, ч. 1. С. 458–463.
3. Білозерська Л. П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
4. Білоус Б. С. Лінгвістичні та перекладацькі аспекти конверсії в сучасному інтернет–дискурсі. Суми : СумДУ, 2020. 65 с.
5. Бондаренко О. М. Продуктивні прийоми перекладу безеквівалентної термінології. *Лінгвістика*. 2013. № 1. С. 11–19.
6. Васенко Л. А. Фахова українська мова : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
7. Гаращенко Л. Б. Багатокомпонентні термінологічні одиниці загальнотехнічної терміносистеми. *Термінологічний вісник*. 2013. № 2. С. 65–71.
8. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ : Вища школа, 1999. 206 с.
9. Гринда Ю. І. Утворення та характерні риси термінологічних одиниць фахової мови геодезії, кадастру та картографії. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»* : зб. наук. праць. 2010. – Вип. 89 (3). – С. 393–396.
10. Доронкіна Н.Є. Вмотивованість термінів та загальнонавчаних слів як важливий аспект перекладознавства. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філологія»* 2017. – Вип. 17. – С. 192–196.
11. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення : семантичні та соціолінгвістичні аспекти : навч. посіб. Київ : КМ «Academia», 2000. 216 с.

12. Єнікєєва С. М. Особливості перекладу термінів на українську мову. *Вісник СумДУ*. 2001. № 5. С. 54–59.
13. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни Донецьк : ДонНУ, 2012. 388 с.
14. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Політехніка, 2004. 128 с.
15. Іващишин О. М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів–словосполучень у науково–технічних текстах. *Іноземна філологія*. 1996. – Вип. 109. – С. 41–44.
16. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, граматичні та жанрово–стилістичні проблеми : навч. посіб.–довід. / В. І. Карабан. – 4–те вид. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
17. Карабан В. І. Посібник–довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ : Політична думка, 1997. 300 с.
18. Кетфорд Дж. Лінгвістична теорія перекладу : навч. посіб. / пер. з англ. В. Д. Мазо. Харків : НУА, 2004. 208 с.
19. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 104–108.
20. Клочко М. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 4. С. 223–231.
21. Коваленко А. Я. Загальний курс науково–технічного перекладу : навч. посіб. Київ : Фірма ІНКІОС, 2001. 290 с.
22. Козуб Л. С. Особливості використання англіцизмів у сучасній українській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»* 2017. – Вип. 26 (2). С. 40–42.
23. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник для студ. філол. спец. 2–ге вид., випр. і доп. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с.

24. Кравець Л. В., Мацько Л.І. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 360 с.
25. Крimeць О. Полісемія українських технічних термінів. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»* 2012. № 64. С. 78–80.
26. Крижанівська А. В. Склад і структура термінологічної лексики української мови. Київ : Наукова думка, 1984. 192 с.
27. Куньч З. Й., Наконечна Г.В., Микитюк О.Р. Теорія терміна: конкретизація лексико–семантичних парадигм : монографія. Львів : Галицька видавнича спілка, 2018. 180 с.
28. Куц Е. О. Семантичні аспекти міграції та способи перекладу англійської термінологічної лексики. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»* 2010. № 1. С. 215–221.
29. Лепеха Т. В. Лексико–семантичні та словотвірні–структурні особливості судово–медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпро, 2000. 20 с.
30. Лучицький Р. М. Термінологічна культура викладача. *Обрії*. 2012. № 2 (35). С.72–76.
31. Малевич Л.Д. Запозичення з класичних мов і проблеми інтернаціоналізації наукової термінології. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Серія «Філологічні науки»* 2009. Вип. 81(1). С. 311–315.
32. Мельник Т. П. Професійно спрямована лексика в курсі української мови як іноземної для студентів медичних закладів вищої освіти: (на матеріалі теми «Хвороби. Травми»). *Міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун–ту ім. І. Франка. Серія «Актуальні питання гуманітарних наук»* 2021. Вип. 35. С. 221–224.
33. Ніколаєва Т. М. Контамінація і слова–портмоне в сучасній англійській мові. *Міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Київського національного університету*

культури і мистецтв. Серія «Актуальні питання гуманітарних наук» 2020. Вип. 28, т. 3. С. 23–27.

34. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки: (до проблеми класифікації спеціальної лексики). *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»* 2008. № 620. С. 49–54.

35. Петренко О.В. Способи творення англійської та німецької науково–технічної термінології. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»* : зб. наук. праць. 2013. Вип. 115. С. 416–422.

36. Пільгуй Н. М. Особливості перекладу мовних засобів експресивності у наукових текстах. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно–технічної еліти* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 28 (32). С. 194–199.

37. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти 3–є вид. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2000. 246 с.

38. Рогач Л. В. Семантична основа лінгвістичних термінів в українській та англійській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2000. 20 с.

39. Романова О. О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження : термін і номен. *Термінологічний вісник*. 2011. № 1. С. 55–62.

40. Саламаха М. Я. Структурна класифікація англійських двокомпонентних термінологічних словосполучень сфери охорони довкілля. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. С. 210–215.

41. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля–К, 2006. 716 с.

42. Синельникова І. С. Особливості перекладу англійських багатозначних та омонімічних термінів підмови птахівництва українською мовою. *Південний архів (філологічні науки)*. 2021. № 86. С. 126–130.

43. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : монографія. Київ, 2006. 99 с.
44. Словник агронома. «*SuperAgronom*». URL: <https://superagronom.com/slovnik-agronoma> (дата звернення: 15.07.2025).
45. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термінологічних словосполучень / за ред. Л.О. Пустовіт. Київ : Довіра, 2000. 1017с.
46. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. 2016. Т. 2, № 5. С. 112–116.
47. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : монографія. Київ : Вид-во КМ Академія, 2003. 387 с.
48. Судовцев В. А. Науково-технічна інформація та переклад. Харків : Вища школа, 2000. 232 с.
49. Суперанська А.В., Подольська Н.В., Васильєва Н.В. Загальна термінологія: теоретичні питання. навч. посіб. Київ : ЛІБРОКОМ, 2012. 248 с.
50. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. Київ : Національний університет імені Тараса Шевченка, 1992. 223 с.
51. Терехова В. Д. Семантичні та структурні особливості складних термінів в англійській та українській мовах. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 183–187.
52. Томіленко Л. М. Морфологічний спосіб творення нових іменників-термінів у словнику англійської мови в 20-ти томах. *Мовознавство*. 2009. № 2. С. 69–78.
53. Український лінгвістичний термінологічний словник / за ред. Л. О. Симоненка. Київ : Наукова думка, 2009. 512 с.
54. Українська мова : енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський (відп. ред.) та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.

55. Фененко Н. В. Особливості перекладу українською мовою анатомічної номенклатури англійської мови. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія «Філологічні науки»*. 2017 Вип. 7. С. 176–181.
56. Фроляк Л. М. Запозичення з англійської мови у сфері української інтернет-термінології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 19. С. 314–317.
57. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія: навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 172 с.
58. Циткін Ф. А. Термінологія і переклад (до основ порівняльного термінознавства). Львів : ЛДУ, 1988. 162 с.
59. Чайка О., Остапенко Я. Новітній погляд на поняття «термін» у лінгвістиці. *Філологічний часопис*. 2020. № 2 (16). С. 103–110.
60. Чередниченко О. І. Лінгвістичні аспекти перекладу : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1987. 248 с.
61. Шевченко Й. С. Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. Харків : Константа, 2002. 86 с.
62. Шевченко Л. І. Семантичні особливості англійських та українських термінів у сфері біотехнологій. *Вісник Київського університету. Серія «Іноземна філологія»*. 2014. Вип. 42. С. 93–97.
63. Шевченко Л. І. Структурно-семантичні особливості англомовних та українських термінів у сфері генетики. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2015. Вип. 23. С. 178–182.
64. Шевченко Л. І., Мельник С. М. Лексико-семантичні особливості англомовних та українських термінів у галузі медицини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2016. Вип. 19, т. 2. С. 102–105.
65. Широков В. А. Інформаційні технології в лексикографії. *Мовознавство*. 2007. № 1. С. 43–52.

66. Яворська Г. М. Міжмовна інтерференція в українсько–англійських перекладах термінів ветеринарної медицини. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2018. Вип. 15. С. 221–225.

67. Bergström G. A. On blendings of synonymous or cognate expressions in English: a contribution to the study of contamination. Lund : H. Ohlsson, 1906. 211 p.

68. Black's Veterinary Dictionary. 14th edition with illustrations. London: Adam & Charles Black, 1982. 902 p.

69. Budin G. A critical evaluation of the state–of–the–art of terminology theory. *Terminology Science & Research / Terminology : Science Et Recherche*. 2023. 12(1–2). P. 7–23.

70. Cannon G. English abbreviations and acronyms in recent new–words dictionaries. *American Speech*. 1989. №64. P. 99–127.

71. Dubuc R., Elaine K. Terminology: a practical approach. Quebec. Canada: National Library, 1997. 212 p.

72. Merriam–Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam–webster.com/dictionary> (дата звернення 04.09.2025)

73. Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary. 3rd edition. St. Louis. Missouri. USA: National Library, 2006. 2184 p.

74. Temmerman R. Towards new ways of terminology description. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins, 2000. 258 p.

ДОДАТКИ

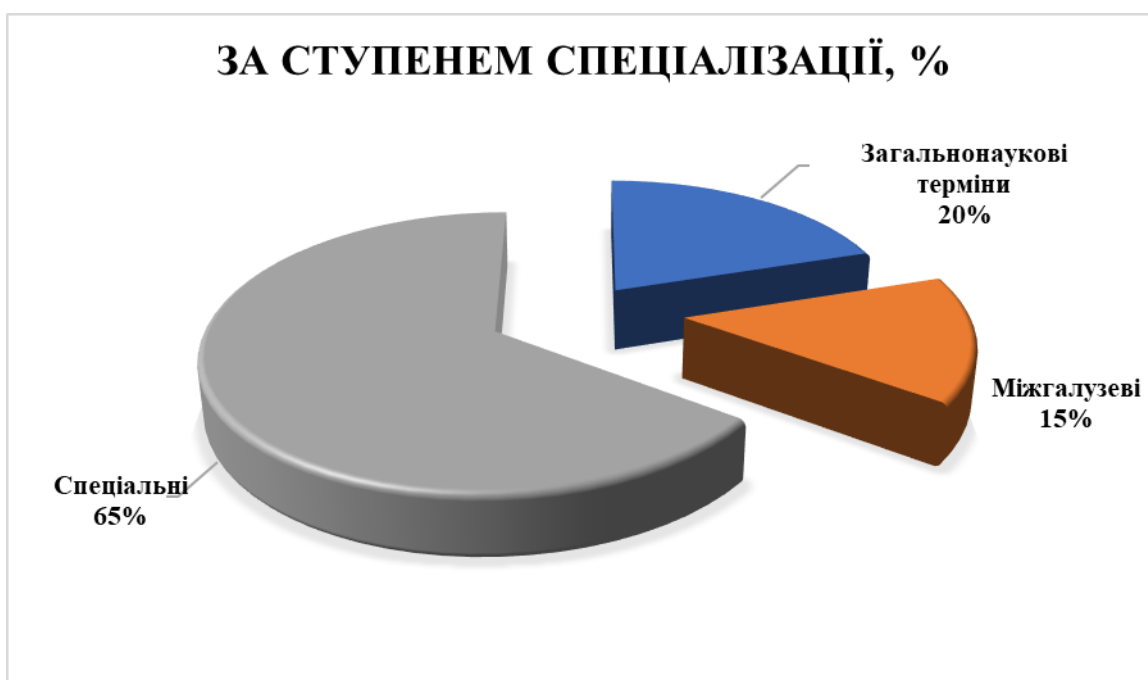
Додаток А

Діаграми

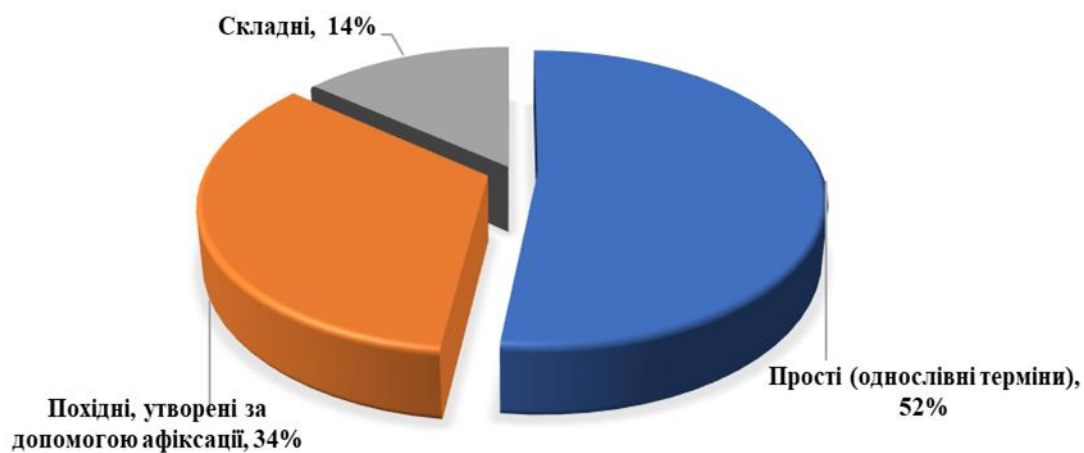
Додаток 2.1.

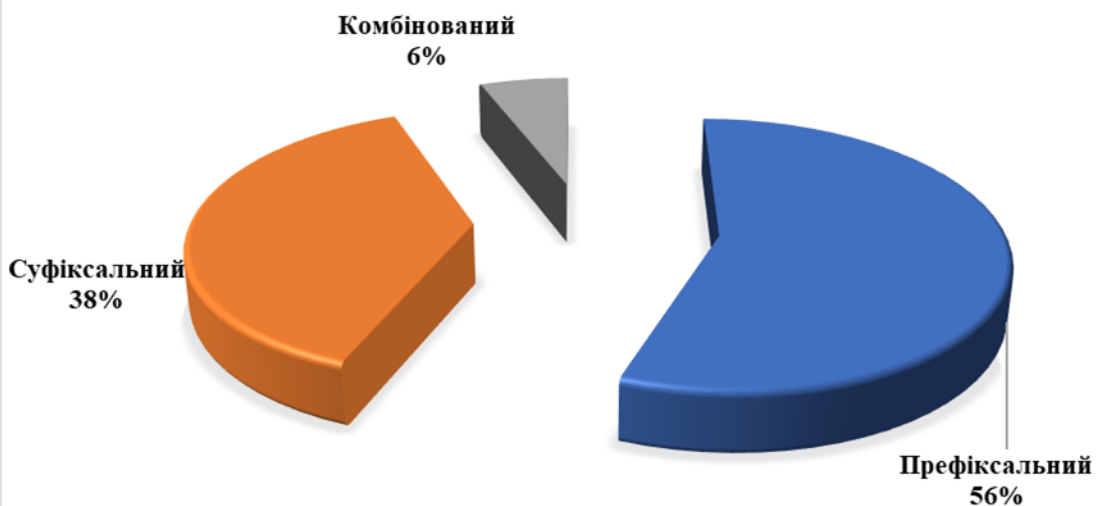
Додаток 2.2.

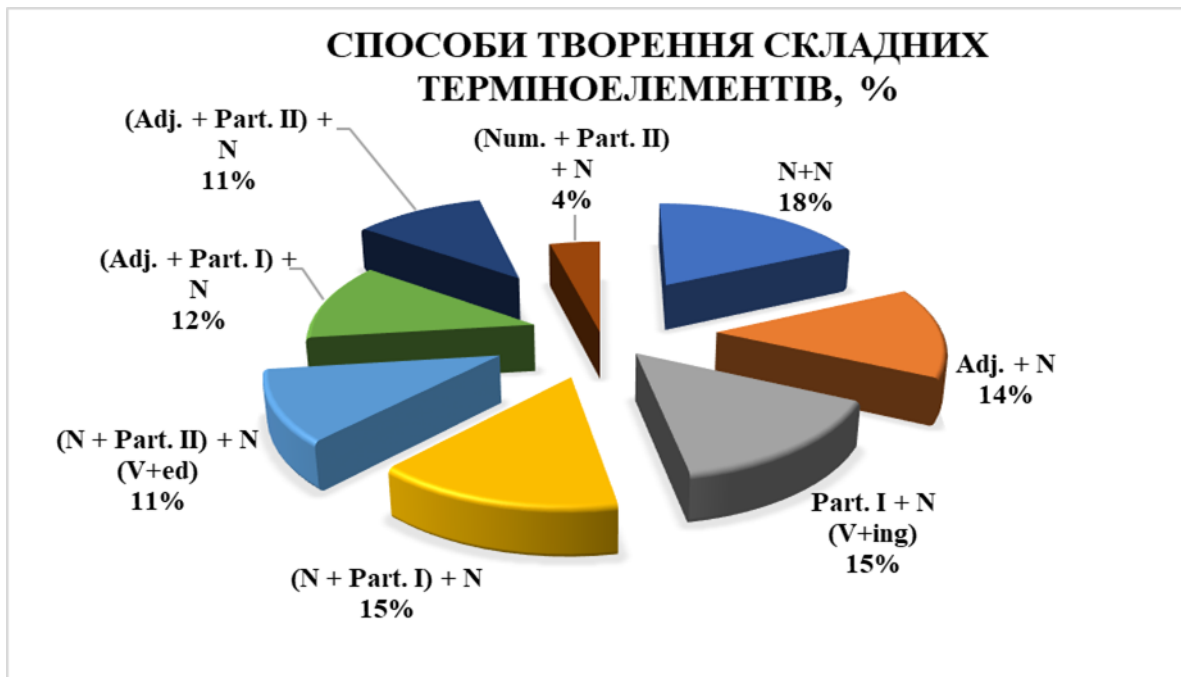

СЛОВОТВОРЧИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ ВЕТЕРИНАРНИХ ТЕРМІНІВ, %

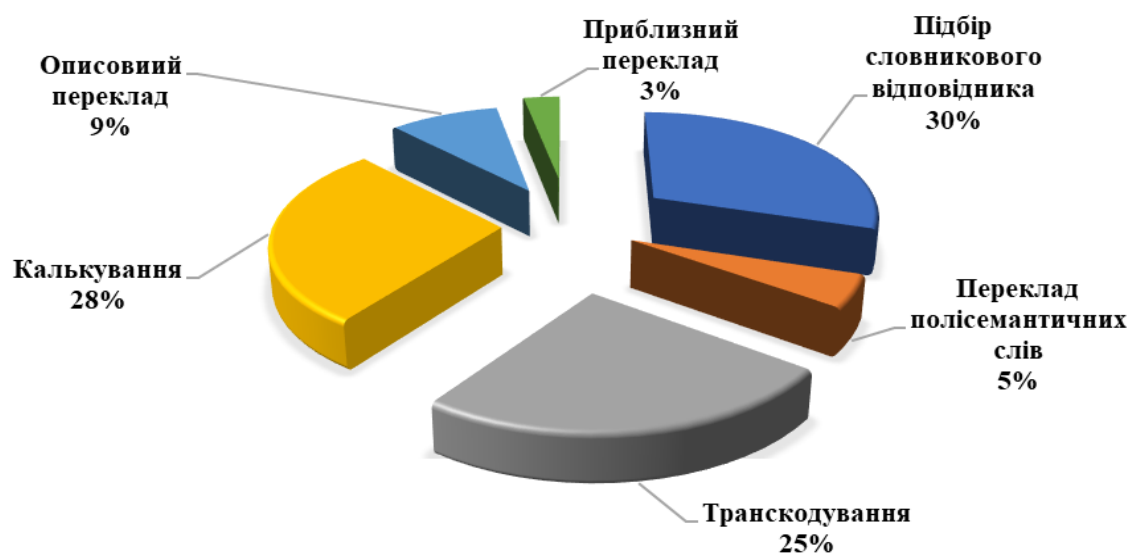

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ПРОСТИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ, %

ПЕРЕКЛАД ВЕТЕРИНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ, %

Додаток Б

Англо-український міні-словник ветеринарних термінів

1. AB (antibiotic) – антибіотик
2. abdomen – черевна порожнина
3. abomasum – сичуг (власне шлунок жуйних)
4. acute bleeding syndrome – синдром гострої крововтрати
5. AHDS – acute hemorrhagic diarrhea syndrome (гострий геморагічний синдром діареї у собак)
6. antitoxine – антитоксин
7. alimentary canal – травний тракт
8. amylase – амілаза
9. anabolism – процес біохімічного перетворення поживних речовин
10. anemia – анемія
11. animal husbandry – тваринництво
12. anthrax – сибірка
13. antiserum – антисироватка
14. equine infectious anaemia – інфекційна анемія коней
15. arthritis – артрит
16. atresia – часткова відсутність органу
17. avian influenza infection – пташиний грип
18. bacterial infection – бактеріальна інфекція
19. bacteria-producing toxins – токсиноутворююча бактерія
20. beri-beri – бері-бері (авітаміноз ВРХ)
21. bile – жовч
22. biopsy-to biopsy – біопсія, брати біопсію
23. BHV – bovine herpesvirus (герпесвірус великої рогатої худоби)
24. blackleg – емфізематозний карбункул
25. bleeding disorder – розлад кровообігу

26. bloat – тимпанія ВРХ, МРХ
27. blocked cat – закупорка сечовивідного каналу у котів
28. blood pressure – кров'яний тиск
29. bluetongue – катаральна лихоманка овець
30. body temperature – температура тіла
31. bone marrow – кістковий мозок
32. bone meal – костяна мука
33. bovine campylobacteriosis – кампілобактеріоз корів
34. bovine papular stomatitis – бичачий папульозний стоматит
35. bowels – кишківник
36. BP (blood pressure) – артеріальний тиск
37. breeding – розведення тварин
38. bronchoscopy – бронхоскопія
39. bush-sickness – хвороба ВРХ, спричинена дефіцитом кобальта в організмі
40. canine distemper – чума собак
41. canine distemper virus – вірус чуми собак
42. canine hepatitis – гепатит собак
43. carcass – туша
44. carrier – переносник хвороби
45. cattle disease – хвороба ВРХ
46. chronic mastitis – хронічний мастит
47. chronic wasting disease – хвороба зомбі-оленей
48. circulatory system – система кровообігу
49. clip-applying forceps – пінцет-затискач
50. cloven-hoofed animals – парнокопитні тварини
51. colic – коліки (у коней)
52. contagious agalactia – контагіозна агалактія овець
53. convalescence – видужання
54. cowshed – корівник

55. cystitis – цистит
56. dehydration – дегідратація, виснаження
57. delivery – роди
58. demarcation – демаркація (розмежування шарів шкіри при загоєнні ран)
59. dermatitis – дерматит
60. dewclaw – прибулий палець
61. diabetes – діабет
62. diagnosis – діагностика, діагноз
63. diagnostic laparotomy – діагностична лапаротомія
64. dietetics – лікувальне харчування
65. diphtheria – дифтерія
66. disease-causing agent – збудник хвороби
67. disease-related factors – фактори ризику
68. dislocation – зміщення (кістки, суглобу)
69. dispepsia – синдром порушення травлення
70. disuria – дизурія (розлад сечовиділення)
71. dock – репиця хвоста
72. donor – донор
73. dourine – трипаносомоз коней
74. duck viral enteritis – вірусний ентерит качок
75. EDUD (eating, drinking, urinating and defecating) – прийом їжі й рідини, сечовипускання та дефекація в нормі
76. EDUD – Equine Digestive Upset Disorder (кишковий токсикоз коней)
77. endocardium – ендокард (внутрішня оболонка стінки серця)
78. endoparasite – ендопаразит
79. epidermis – епідерміс (зовнішній шар шкіри)
80. equine viral arteritis – вірусний артеріїт коней
81. equine influenza – грип коней
82. equipment – обладнання

83. erysipelas – рожа свиней
84. feces – випорожнення
85. fertilization – запліднення
86. fetlock – путовий суглоб
87. fever – лихоманка
88. fever-induced reaction – гостра реакція організму на лихоманку
89. fixation clamp – зажим для фіксації тканин
90. flock – стадо
91. FLUTD – feline lower urinary tract disease (сечокам'яна хвороба котів)
92. fluorosis – хронічне отруєння фтором ВРХ
93. fodder – корм для худоби
94. foot-and-mouth disease – ящур
95. four – chambered heart – чотирьох камерне серце
96. fowl – домашня птиця
97. fowl cholera – холера домашньої птиці
98. function – функція органу
99. granule – сап коней
100. to graze – пастися (худоба)
101. grooming – догляд за тваринами
102. growth-promoting substance – речовина, яка стимулює ріст тварин
103. Gumboro disease – хвороба Гамборо
104. gut – кишка
105. heart rate – частота серцевих скорочень
106. antihelminthic pills – протипаразитарні препарати
107. hemiplegia – геміплегія (порушення координації однієї сторони тіла)
108. hemorrhagic septicemia – геморагічна септицемія овець
109. hock – нетель
110. hog cholera – чума свиней
111. host – господар (проміжний або додатковий)

112. hutch – клітка для кролей
113. hyperthermia – підвищення температури тіла
114. hypoglycemia – гіпоглікемія
115. IBD – inflammatory bowel disease (запальне захворювання кишечника)
116. IM injection – intermuscular (внутрішньо–м'язова ін'єкція)
117. immunity – імунітет
118. infectious disease – інфекційна хвороба
119. infectious spreading process – процес розповсюдження інфекції
120. inflammation – запалення
121. infection – інфекція
122. infestation – зараження
123. integument – зовнішній покрив, шкіра
124. intravenously – внутрішньовенне введення
125. isolation-to isolate – карантин, бути в карантинних умовах
126. jaundice – жовтяниця
127. ketosis – кетоз ВРХ
128. lameness – хромота
129. laminitis – ламініт (запалення копит)
130. leishmaniasis – лейшманіоз коней
131. lesion – пошкодження тканини
132. leukemia – лейкемія котів
133. limb – кінцівка
134. listeriosis – лістеріоз
135. litter – приплод
136. live-stock – домашня худоба
137. mad cow disease – губчаста енцефалопатія ВРХ
138. mane – грива
139. Marek`s disease – хвороба Марека
140. mastitis – мастит

141. measles – фінноз
142. milk fever – післяродова диспепсія кіз
143. myxomatosis – міксоматоз кролей
144. to neuter – кастрація самця
145. Newcastle disease – хвороба Ньюкасла
146. NSAIDs – нестероїдні протизапальні засоби
147. omasum – книжка (третій передшлунок жуйних)
148. osteopathy – остеопатія
149. otoscope – отоскоп
150. ovariectomy – овариогістеректомія
151. paddock – загін для худоби
152. panleukopenia – панлейкопенія
153. parvovirus – парвовірус
154. patient – пацієнт
155. pathogen – патоген
156. peptidase – пептидаза (фермент)
157. pericarditis – перикардит
158. periostitis – періостит
159. peripheral – периферійний (про органи та частини тіла)
160. perforation – порушення цілісності стінки порожнистого органа
161. plaque – зубний камінь
162. pneumonia – пневмонія
163. process – процес
164. porcine dermatitis – дерматит свиней
165. poultry keeping – утримання домашньої птиці
166. pulse – пульс
167. rack – годівниця для худоби
168. reinfection – повторне зараження
169. rinderpest – чума свиней

170. ringworm – гел'мінтоз
171. rumen – рубець (перший передшлунок жуйних)
172. ruminant – жуйна тварина
173. salmonellosis – сальмонельоз
174. sedation – седація
175. sheep pox – віспа овець
176. shipping fever – лихоманка ВРХ, спричинена транспортуванням
177. to slaughter – забій худоби
178. shots – уколи, щеплення
179. skin scrape – зішкріб з поверхні шкіри
180. smallpox – віспа свиней
181. to spray – стерилізація самки
182. spleen – селезінка
183. spreading infection – інфекція, яка має тенденцію до розповсюдження
184. sprue – спру (хвороба коней)
185. SSIs – surgical site infections (інфекції післяопераційних ран)
186. stitch-removing knife – ніж для зняття швів
187. structure – структура
188. styptic clamp – кровоспинний зажим
189. suture-to suture – шовний матеріал, накладати шви
190. swine erysipelas – рожа свиней
191. swelling reaction – гостра реакція на подразник
192. swine fever – катаральна лихоманка свиней
193. swine dysentery – дизентерія свиней
194. system – система (органів)
195. tetanus – правець
196. toxoplasmosis – токсоплазмоз
197. transfusion – переливання (крові та її компонентів)
198. treat- to treat – лікування/обробка, лікувати/обробляти

199. to trim the feet – розчистка копит
200. trichinellosis – трихінельоз свиней
201. TPR examination – Temperature, Pulse, Respiration (температура, пульс, дихання)
202. tularaemia – туляремія МРХ
203. tummy bug – шлунково-кишкова інфекція
204. two-legged animals – птахи, деякі ссавці
205. udder – вим'я
206. undulant fever – мальтійська лихоманка ВРХ
207. vaccine - to vaccinate – вакцина, вакцинувати
208. vaccine-prepared serum – вакцинна сироватка для імунізації ВРХ
209. vector – вектор передачі хвороби
210. vessel – судина
211. Vincristine – Вінкрисдин (протипухлинний препарат)
212. virus-carrying animals – тварини – розповсюджувачі вірусної інфекції
213. virus infection – вірусна інфекція
214. vulvovaginitis – вульвовагініт
215. white muscle disease – біло-м'язова хвороба курей
216. whooping cough – коклюш свиней
217. zoonosis – зооноз